

REPORTAGE • SID 10

Nosar efter glödhärdar

INTERVJU • SID 4

Är försvarsvilja lösningen på allt?

TJUGO FYRA 7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#54 | Juni 2022

Piloten Stefan Bodo bor till vardags i Kittelfjäll men tillbringar sommarhalvåret på Bofors Test Center. FOTO: SANNA EMANUELSSON

Skogen där bränder är mer regel än undantag

■ Tät granskog där det testas kanoner, ammunition och robotsystem – på Bofors Test Center är det mer regel än undantag att varmt splitter orsakar bränder.
– Vi klarar oss genom att de släcks snabbt, säger brandskyddsledaren Johan Lidgren.

På vissa ställen finns blindgångare som kan explodera av hettan, därför får inte den kommunala räddningstjänsten åka in på området hur som helst.
Till sin hjälp har företaget istället helikopter, brandbandvagnar och samtliga 86

anställda. Vid större bränder blir det hemgångsförbud tills branden är under kontroll.
– Jag är väldigt stolt över hur väl brandskyddet fungerar, säger Johan Lidgren.

Sidan 16

CIVILT FÖRSVAR
Historisk reform
Regeringens beslut om sex civilområden och tio beredskapssektorer beskrivs som en historisk myndighetsreform.

Sidan 3

BEREDSKAP
Förmågan ska stärkas
Räddningstjänsten är i dag inte dimensionerad för att hantera en krigssituation, skriver MSB i en rapport till regeringen och ger förslag till åtgärder.

Sidan 12

ÖVNING
Bilen som återuppstår
Brandmännen klipper sönder lastbilen för att öva avancerad losstagning. Dagen efter är Volvon återställd likt grisen Särimer.

Sidan 20

INTRESSET FÖR HEMBEREDSKAP ÖKAR HOS DJURÄGARE • SID 6

Klimatet i skuggan av kriget

➔ När detta skrivs pågår FN:s miljö- och klimattoppmöte i Stockholm, 50 år efter den första av FN:s miljökonferenser – Stockholmskonferensen 1972.

Då åkte några av den tidens aktivister till konferensen för att demonstrera, framförallt mot Vietnamkriget.

Samtidigt som miljökonferensen startade i juni 1972 tog fotografen Nick Ut sin berömda bild av en naken nioåring som flyr undan napalmbomber, hon heter Phan Thi Kim Phúc.

I dag vet vi mer om hur människans påverkan på klimatet rubbar balansen på jordklotet och orsakar fler extrema väder, högre temperaturer, höjda havsnivåer och förändrade förutsättningar för allt liv på jorden. Samtidigt närmar vi oss en punkt där konsekvenserna blir katastrofala, omöjliga att vända.

Pandemin är ännu inte över, och konsekvenserna av Rysslands invasion av Ukraina påverkar nu människors vardag i hela världen. Kopplingen mellan klimat, krig och samhällskonsekvenser blev tydliga eftersom ekonomiska påtryckningar åskådliggjort vårt globala olje- och gasberoende, och även globala beroenden av livsmedel, av vete och konstgödsel. FN varnar för flera svältkatastrofer, hungersnöd och vattenbrist är i sig konflikt-drivande.

En konsekvens av att kriser avlöser varandra är också en kraftsamling runt krisberedskap och totalförsvar.

Sverige och Finland ansöker om att bli medlemmar i Nato. Regeringen har beslutat om en ny organisation för civilt försvar som träder i kraft 1 oktober i år. Arbetet för att få organisationen på plats har förberetts under

LEDARE

Charlotte
Petri Gornitzka
generaldirektör, MSB

I dag saknar till exempel kommunal räddningstjänst förutsättningar för att kunna klara konsekvenserna av ett väpnat angrepp.

året, och utvecklas steg för steg i högt tempo, i nära samverkan mellan ansvariga myndigheter.

Totalt 60 myndigheter får ett utpekat beredskapsansvar – det är 13 fler än i dag. Tio myndigheter får ett sektorsansvar över varsin beredskapssektor. Sex länsstyrelser har utsetts till civilområdesansvariga och ska samordna övriga länsstyrelser inom sina civilområden.

MSB får ett övergripande ansvar för att hålla ihop helheten. MSB är även sektorsansvarig myndighet för området Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen.

Åtgärdspaketen

MSB har fått regeringens uppdrag att sammanställa myndigheternas förslag till åtgärder för att snabbare stärka det civila försvaret.

Den 10 mars lämnades ett första åtgärdspaket till regeringen. Det ledde till att regeringen föreslår åtgärder motsvarande 800 miljoner kronor, varav en del förstärker kommunerna.

Om riksdagen beslutar enligt förslaget (den 15 juni) så har civilt försvar fått resursförstärkningar motsvarande 2,3 miljarder totalt under 2022.

Nästa åtgärdspaket som överlämnades den 10 maj till regeringen innehåller förslag från 70 myndigheter. I rapporten föreslås investeringar motsvarande upp till 6,2 miljarder 2023. De förslagen kommer att hanteras efter valet i september. En tredje rapport ska lämnas den 1 november och då handlar det om en mer långsiktig plan för det fortsatta arbetet 2024-2030.

Flera utredningar pågår också – bland an-

nat om befolkningsskydd och om försörjningsberedskap.

Stöd till kommunerna

Några kommuner har kommit igång med sin totalförsvarsplanering, men kommunernas förutsättningar är olika. Därför har MSB särskilt lyft fram behov av resursförstärkningar till kommunerna.

I dag saknar till exempel kommunal räddningstjänst förutsättningar för att kunna klara konsekvenserna av ett väpnat angrepp. I ett brev till kommunledningarna har MSB lyft fram att det numera finns gott om stöd och vägledning inom ämnet ”krisberedskap och civilt försvar” respektive ”informationssäkerhet” på www.msb.se, lämpliga för alla verksamheter.

Vaksamheten hos svenska myndigheter är förhöjd och har varit så länge. Även om pandemin har krävt en annan typ av vaksamhet, så har hanteringen påverkat hela systemet. Många arbetar även systematiskt för att avvärja en klimatkris och med klimatanpassning.

Även allmänhetens beredskap är viktigt. Därför rullar tre informationskampanjer ut nu i sommar; om källkritik, om hemberedskap och slutligen en kampanj om hur du skyddar din viktigaste information, Tänk säkert!

Krismedvetenhet och medvetna vägval för stärkt beredskap kommer att genomsyra mycket verksamhet i vardagen för oss alla under mycket lång tid framöver. Vi behöver alla anpassa oss och vår verksamhet efter detta nya normalläge, med behov av viss vaksamhet och ständig beredskap.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Per Larsson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Maria Hansen
Journalist
010-240 51 63
maria.hansen@msb.se

Adress: MSB, Tjugofyra7, 651 81 Karlstad.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se

Webb: www.tjugofyra7.se

Tryck: Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.

Upplaga: 27 200.

Tryckdag: 10 juni

Nästa nummer är ute: 3 oktober.

INNEHÅLL #54

NYHETER

MSB redo med nödbostäder

Sidan 8

Forskar om insatsförmåga

Sidan 14

”En fantastisk resurs”

Sidan 22

Ingen förbättring efter #metoo

Sidan 23

Ökad trygghet i Östergötland

Sidan 26

REPORTAGE

Ferry Svan är av rätta virket

Sidan 32

FÖLJETONG

Examensdags för SMO-eleverna

Sidan 24

ERFARENHETER

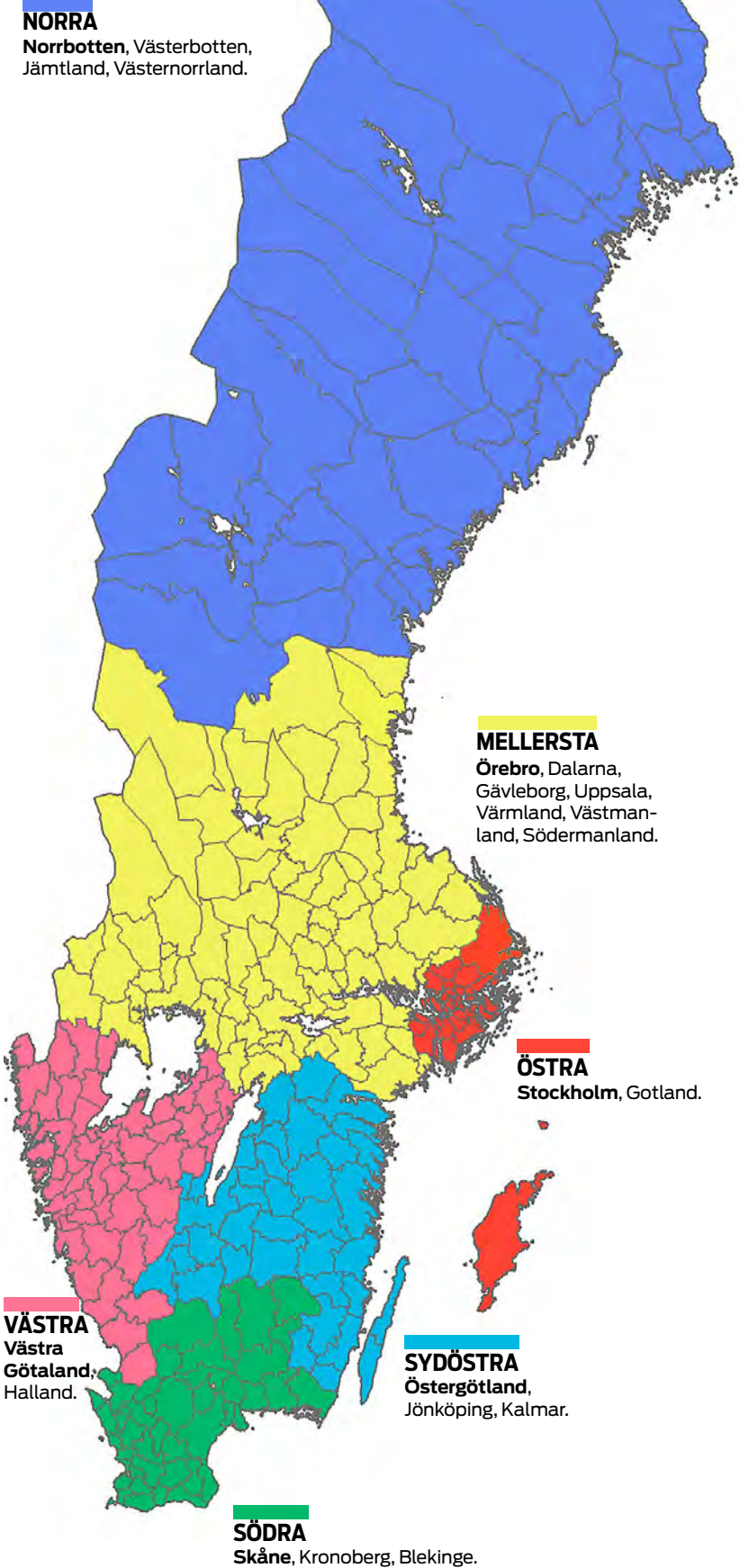
26 enheter larmades till drunkning

Sidan 28

SEX CIVILOMRÅDEN

■ Ansvarig länsstyrelse först. Dess landshövding blir civilområdeschef.

TIO BEREDSKAPSSEKTORER

- Sektorerna och ansvarig myndighet:
- Ekonomisk säkerhet – Försäkringskassan.
  - Elektroniska kommunikationer och post – Post- och telestyrelsen.
  - Energiförsörjning – Energimyndigheten.
  - Finansiella tjänster – Finansinspektionen.
  - Försörjning av grunddata – Skatteverket.

Sveriges nya civilskydd

Sverige delas in i sex civilområden, statliga myndigheter i tio beredskapssektorer.
Regeringen har beslutat enligt förslagen i utredningen om civilt försvar. Förändringarna träder i kraft 1 oktober.

■ Barbro Holmberg presenterade sin utredning 1 mars förra året med syfte att stärka det civila försvaret och öka motståndskraften.

Regeringen följer i allt väsentligt utredningens förslag och det beslutet beskrivs som en historisk myndighetsreform för civilt försvar under kris, höjd beredskap och krig.

– Strukturen reformen är välkommen och efterlängtat, något vi har förberett oss på i snart ett år. När lednings- och ansvarsförhållanden blir tydligare blir det enklare och smidigare att samverka, säger MSB:s generaldirektör Charlotte Petri Gornitzka.

De två stora förändringarna innebär:

■ Sverige får en högre regional nivå där 21 länsstyrelser delas in i sex civilområden. I varje region med två-sju län blir en länsstyrelse ansvarig, dess landshövding benämns civilområdeschef.

■ Antalet beredskapsansvariga statliga myndigheter utökas till 60 och indelas i tio beredskapssektorer. Tio myndigheter får sektorsansvar.

MSB och Försvarsmakten ska gemensamt stödja de tio sektorerna och ansvarar för den sammanhållna planeringen av totalförsvaret.

Indelning i sex områden med utökat regionalt ansvar är en stor förändring. Ett syfte är göra samordning mellan civilt och militärt försvar smidigare. Försvaret får samarbeta med sex civilområden i stället för 21 länsstyrelser.

– Att ta beslut om det är ett stort steg, det har ingen vågat sen Oxenstierna. Från utredningens förslag har man också ändrat MSB:s ansvar inom beredskapssektorerna från stödja till att leda, säger Henrik Larsson, enhetschef för räddningstjänst vid stora olyckor på MSB och tillägger:

– Implementeringen av utredningens förslag för kommunernas uppgifter kommer troligen regleras efter valet i höst.

Justitie- och inrikesminister Morgan Johansson säger så här om indelningen

Historiskt
”Att ta det här beslutet är ett stort steg, det har ingen vågat sen Oxenstierna.”

Henrik Larsson, enhetschef, MSB

av landet i sex civilområden:

– Om det värsta skulle hända och Sverige hamnar i krig kommer ett krigsscenario sannolikt se olika ut i olika delar av landet. Därför är det viktigt med riktade insatser som kan se ut på ett visst sätt i exempelvis Göteborgsområdet och på ett annat sätt i norr.

De statliga sektorsmyndigheterna har uppgiften att driva utvecklingen av krisberedskap och civilt försvar inom sin sektor. MSB blir ansvarigt för sektorn räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen.

De tio beredskapssektorerna ska skydda och säkra samhällsviktig verksamhet. Myndigheterna ska ha god förmåga att motstå hot och risker och förebygga sårbarheter, skriver regeringen.

Alla myndigheter ska också etablera eller utveckla samarbeten med företrädare för näringslivet och civilsamhället, exempelvis de frivilliga försvarsorganisationerna. Det inrättas ett tvärsektorielt näringslivsråd som ett rådgivande forum på strategisk nivå.

– Vi har alltid haft ett särskilt ansvar för att planera och utveckla civilt försvar, men med detta blir det ännu tydligare att MSB ska stödja och vägleda myndigheter i utvecklingen av vår beredskap. När många ska arbeta tillsammans behövs det en samordnande kraft som kan bidra till en gemensam inriktning för arbetet, både i den långsiktiga planeringen och i det snabba operativa arbetet, säger Charlotte Petri Gornitzka.

– De utpekade myndigheterna ska vidta en rad åtgärder för att stärka Sveriges motståndskraft. Det handlar bland annat om att samverka med Försvarsmakten när det gäller behovet av stöd till det militära försvaret, genomföra risk- och sårbarhetsbedömningar samt öva och utbilda personal, säger Morgan Johansson.

PER LARSSON

Fotnot: Axel Oxenstierna, rikskansler, indelade 1634 landet i län och anses som grundaren av den svenska statsapparaten.

- Hälsa vård och omsorg – Socialstyrelsen.
- Livsmedelsförsörjning och dricksvatten – Livsmedelsverket.
- Ordning och säkerhet – Polismyndigheten.
- Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen – MSB.
- Transporter – Trafikverket.

Försvarsvilja – lösningen

Den svenska försvarsviljan ska stärkas. Är det lösningen på allt?

– Man vinner inte ett krig på enbart försvarsvilja om man inte har andra resurser. Men utan försvarsvilja kommer man ingenstans, säger Jenny Deschamps-Berger på Försvarshögskolan.

Ukrainarnas uppvisning i försvarsvilja har överraskat och fascinerat omvärlden. Trots Rysslands materiella överlägsenhet har kriget i skrivande stund pågått i drygt tre månader.

– Ukrainarna vet hur det är att inte vara fria från Ryssland.

De vet också hur mycket det är värt att ha den friheten, att själva få bestämma hur deras land ska se ut och styras, säger Jenny Deschamps-Berger, chef för avdelningen för analysstöd på Försvarshögskolan.

Jenny Deschamps-Berger

Begreppet försvarsvilja må ha aktualiserats i och med kriget i Ukraina, men redan under andra världskriget gav Winston Churchill britterna ett avgörande vapen: tron på seger.

När Sverige nu ska bygga upp ett motståndskraftigt civilt försvar är försvarsvilja ett område som bedöms som centralt.

Jenny Deschamps-Berger menar att försvarsvilja är en förutsättning för ett fungerande totalförsvar.

– Det handlar om en insikt om att det finns något som är större än en själv som är värt att skydda och försvara: Vår demokrati, rätten att få älska vem man vill, säga och tycka vad man vill, tro på vad man vill. Försvarsvilja är en känsla, något man känner här inne, säger Jenny Deschamps-Berger och lägger handen på hjärtat.

Hon och hennes kollegor har jobbat aktivt med den svenska försvarsviljan de senaste fem åren, bland annat genom att hålla ett stort antal föreläsningar på konferenser och för myndigheter.

Jenny Deschamps-Berger understryker att det inte nödvändigtvis behöver handla om att ta till vapen. I en krigssitua-

I Ukraina ställde ölfabriken Pravda om och började tillverka molotovcocktails för att bidra.

tion kan alla bidra till försvarsviljan genom att gå till jobbet, få samhället att fungera så bra som möjligt, fortsätta med demokratiska processer – allt från rättsliga institutioner till den fria pressen –, hålla igång barnomsorg, skola, transporter och så vidare.

– Jag hörde om en man i Lviv, Ukraina, som blev glad över en parkeringsbot eftersom det betydde att samhället fortfarande fungerade. Att stanna kvar och bidra med det man kan, det är vad det handlar om. Vi har visserligen tjänsteplikt i Sverige men plikten betyder ingenting om känslan saknas.

Tittar man på andra konflik-

ter, till exempel när talibanerna tog makten i Afghanistan, hade den afghanska armén alla förutsättningar för att vinna: nästan 20 års övning, provning samt stora, materiella resurser. Talibanerna var ofta utbildade och ganska oorganiserade.

– Däremot hade de, i sina ögon, något att slåss för.

Jenny Deschamps-Berger misstänker att försvarsviljan har ökat i Sverige sedan Ryssland invaderade Ukraina, men hur många svenskar som känner att de skulle offra sitt liv för sina barns framtid eller landets överlevnad tror hon inte man kommer veta förrän det verkli-

gen händer någonting.

– När man tittar på andra världskriget så kom försvarsviljan över en natt när Tyskland invaderade Polen.

Hon tillägger att det antagligen är en längre uppförsbacke i Sverige eftersom vi inte har varit utsatta på så länge.

– Inte ens nu, trots invasionen av Ukraina, tror jag att vi tänker att det skulle kunna drabba oss. Men faktum är att ett krig – informationskriget – redan är här. En tredjedel av journalisterna i Sverige uppger att de är utsatta för hot, trakasserier och påtryckningar av den grad att det ibland leder till självcensur. Politiker, forskare,

opinionsbildare och tjänstepersoner som skriver, studerar, granskar och uttrycker frågor om ryska troll, kinesisk propaganda eller iransk åsiktsregistrering hotas. Vi måste bli bättre på att skydda dem.

Hon nämner ett känt exempel från Finland, där journalisten Jessikka Aro från public service-bolaget Yle blev hotad och trakasserad efter att ha granskat Putins troll och det ryska informationskriget. Det blev rättgång där tre personer dömdes.

– Om de som jobbar med det här tystnar, då har vi redan förlorat.

på allt?

FOTO: JERKER IVARSSON/AFTONBLADET/TT

För att öka försvarsviljan menar Jenny Deschamps-Berger att det gäller för staten att skapa plattformar. Myndigheter och andra arbetsplatser behöver lyfta frågan mer: prata med medarbetarna, berätta varför de är viktiga och varför de ska gå till jobbet varje dag om något händer. Alla med krigsplacering måste veta vad som förväntas av dem.

Är man inte krigsplacerad bör man fundera kring andra sätt att bidra, uppmanar Jenny.

– Det handlar om allt från att inte sprida desinformation och propaganda till att faktiskt gå med i en frivillig försvarsorganisation, engagera dig lokalt,

gå med i Hemvärnet eller göra värnplikten – eller civilplikten när den kommer, vilket jag tror den kommer göra.

■ **Har försvarsviljan varit för frånvarande i den svenska försvarsdebatten?**

– Ja, och vi pratar för lite om den även nu. Vad är det vi har byggt upp i Sverige som faktiskt är värt nånting? Vi är en av världens mest stabila demokratier. Men min generation och framåt har bara haft rättigheter, inget ansvar att bidra till att upprätthålla det hela. Det är dags att börja fundera på vad vårt fria samhälle betyder för var och en av oss.

MARIA HANSEN

”Låg försvarsvilja inte alltid ett problem”

80 procent tycker att Sverige bör göra väpnat motstånd om vi utsätts för ett militärt angrepp. Det visar en undersökning från FOI.

– Men det är viktigt att inte stirra sig blind på enbart försvarsviljan, säger analytikern Christoffer Wedebrand.

■ Ända sedan 50-talet har man i Sverige försökt skatta försvarsviljan genom enkätundersökningar. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, gjorde sin senaste undersökning 2018. Där framkom att omkring 80 procent tycker att Sverige bör göra väpnat motstånd om vi utsätts för ett militärt angrepp.

Men liksom Jenny Deschamps-Berger misstänker Christoffer Wedebrand på FOI att den attityden skulle förändras vid en konkret konfliktsituation.

– Människor kan bli mer försvarsvilliga, eller mindre. Vilket som blir fallet är omöjligt att veta på förhand, men den här sortens undersökningar säger ändå någonting.

Exempelvis uppger omkring hälften att de är villiga att själva delta i det väpnade motståndet.

Än fler är villiga att delta i försvaret om man inte behöver göra det i en stridande befattning.

Allra flest är villiga att ställa upp i försvaret om det varken råder fara för livet eller det behöver ske i en stridande roll.

Man kan också se skillnad mellan olika grupper. Män framstår som mer försvarsvilliga än kvinnor, äldre mer än yngre och de med någon form av militär utbildning som mer försvarsvilliga än dem utan.

– Alla de här variablerna hänger ihop eftersom fler män

än kvinnor har militär utbildning, och äldre har det i högre grad än yngre, säger Christoffer Wedebrand.

För att se om försvarsviljan har påverkats av de senaste årens händelser, ska en uppföljande enkät skickas ut efter sommaren på uppdrag av justitiedepartementet.

– Det har hänt otroligt mycket sedan vi senast skickade ut enkäten. Dels har vi haft en pandemi som tagit sig in i människors vardag som kanske ingen annan kris har gjort, och nu har vi också ett krig i Europa. Överhuvudtaget har totalförsvarsfrågorna fått väldigt stort utrymme i Sveriges offentliga samtal, så man kan anta att människors attityder eller beteenden har förändrats.

Samtidigt lägger han till att det faktiskt inte behöver vara så. Redan den förra enkätundersökningen tyder på ganska hög försvarsvilja, vilket innebär att den här typen av attityder skulle kunna vara stabila över tid.

Att antalet ansökningar till Hemvärnet och frivilliga försvarsorganisationer skjutit i höjden sedan kriget i Ukraina inleddes är inte heller nödvändigtvis ett tecken på att försvarsviljan stärkts, menar Christoffer Wedebrand.

– Jag tror inte man kan dra en sådan slutsats på ett enkelt sätt. Det skulle också kunna vara så att de här försvarsvilliga individerna inte tidigare har sett någon anledning att göra verkstad av sin försvarsvilja förrän nu.

Christoffer Wedebrand

En central poäng i FOI:s studier är att man inte ska stirra sig blind på just försvarsviljan.

– Vi kan konstatera att försvarsviljan ses som väldigt viktig genom regeringens propositioner, försvarsberedningens rapporter och myndighetspublikationer. Men låg försvarsvilja måste inte alltid vara ett problem.

Han säger att det viktiga för Sveriges försvarsförmåga är hur människor handlar och vad de tycker, inte egentligen varför de betar sig på det sättet. Även andra drivkrafter kan spela roll för ett försvarsstödjande beteende. Att personer inom samhällsviktig verksamhet fortsätter gå till jobbet vid krig skulle lika gärna kunna handla om exempelvis omsorg om den enskilda, utsatta människan.

– Det vore i så fall en fullt legitim och lika nyttig drivkraft ur försvarssynpunkt som försvarsviljan. Det viktiga är att människor går till jobbet under de här ansträngda förhållandena och gör ett bra jobb, att de är beredda att göra uppoffringar. Exakt varför de gör det är mindre viktigt.

I den kommande undersökningen ställer FOI också försvarsviljefrågorna ur ett internationellt perspektiv. Ska Sverige delta i vårt grannlands försvar och hur villig är du själv att delta?

– Det ska bli jätteroligt att se vad människor svarar, att få reda på hur storskaliga kriser påverkar våra attityder och hur försvarsviljan ser ut nu.

FOI siktar på att ha svaren i december och kunna publicera en enkel översiktsrapport i början av året, följt av fördjupade analyser.

MARIA HANSEN

Ministern: Civilplikten blir nödvändig

Att återinföra civilplikten kommer bli nödvändigt. Det sa justitie- och inrikesminister Morgan Johansson i samband med Brandkonferensen i Gävle i maj.

■ Kontentan var att Sverige är värt att försvaras – och därmed ska försvaras på alla platser, alla arenor och med alla medel.

Morgan Johanssons bedömning är att det kommer bli nödvändigt att återinföra civilplikten som avskaffades 2008.

Han påpekade att statens plikt naturligtvis är att göra allt för att skydda sin civilbefolkning men att det är av yttersta vikt att vidmakthålla motståndskraft hos befolkningen för att göra angriparens uppgift så svår som möjligt.

– Många frågar varför Putin angriper civilbefolkningen och det finns bara ett enda svar: det handlar om att knäcka försvarsviljan. En angripare vet att om man knäcker civilbefolkningen, då knäcker man försvarsviljan och då är kriget snart vunnet. Därför är det civila försvaret en extremt viktig del av totalförsvaret.

”Viktigt att djurägarna själva

Kristin af Malmberg är generalsekreterare på den frivilliga försvarsorganisationen Svenska Blå Stjärnan.

FOTO: PRIVAT

STOCKHOLM • Det ökade intresset för hemberedskap märks även bland djurägare. På Svenska Blå Stjärnan, som tar hand om djur vid kriser, katastrofer och smitta, har personalen haft fullt sjå med att hinna svara på alla samtal. – Många är oroliga men många vill också hjälpa till, säger generalsekreteraren Kristin af Malmberg.

■ Sedan i våras är Svenska Blå Stjärnan en av flera frivilliga försvarsorganisationer på plats vid färjeterminalen i Nynäshamn för att ta emot människor på flykt från Ukraina. ”Stjärnorna” ser till att alla som har hundar och katter med sig fyller i en blankett och beger sig till ett tältområde med ”väntrum”. Veterinär och djurambulans finns på plats för att undersöka djuren, gå igenom handlingar och informera om eventuell hemisolering.

– De flesta djuren är välsköta och fina, vi ser många raskatter, berättar Eva Ladberg, utbildningsansvarig på Svenska Blå Stjärnan.

Hon minns särskilt en kvinna som endast fått med sig en liten handväska i flykten – och en pappkartong med sin katt i.

Från början hade ungefär tio procent av flyktingarna med sig husdjur men det har minskat kraftigt.

– Ju tuffare det är att ta sig ut,

desto färre djur kommer, konstaterar Eva.

Kriget i Ukraina har gjort att intresset för hemberedskap ökat explosionsartat bland svenskarna. Många har kontaktat Svenska Blå Stjärnan för att få råd om hur de ska kunna lotsa sina djur genom allvarliga kriser eller krig. I början var det en hel del upprörda samtal över att husdjur, på grund av bland annat allergirisk och utrymmesskäl, inte får tas med till skyddsrummen.

Kristin af Malmberg berättar att hon och kollegorna i sådana lägen börjar med att försöka lugna personen genom att påpeka att det inte finns något militärt hot mot Sverige.

– Sedan ställer vi ofta motfrågor. ”Det finns 40 000 registrerade hundar bara i Stockholm stad, hur tänker du att det skulle gå till?”. De flesta har inte reflekterat över det på det viset innan. I min kommun finns till exempel plats i skyddsrum för 13 procent av befolkningen. Att

Blåtungor är en virusinfektion som drabbar idisslare. 2008-2010 provtogs och vaccinerades miljontals kossor.

ta med sina djur också, det blir väldigt svårt.

Svenska Blå Stjärnans mål är därför att få medborgarna att själva förbereda sig. Finns det möjlighet för ägarna och djuren att evakuera till ett annat boende på en tryggare plats? Kan släkt, vänner eller ett djurpensionat på annan ort ta hand om djuren ett tag?

Vill man inte lämna sitt husdjur rekommenderas annars att söka skydd i till exempel en källare, tunnel eller tunnelbana.

När det gäller lantbruken kan ske det går att evakuera en del av de större djuren som kor och grisar. Att flytta en fjäderfäproduktion med 200 000 känsliga höns är däremot svårt.

– I Ukraina har man släppt ut djuren när man flytt, det lär bli likadant här om det blir bråttom, säger Eva Ladberg.

Hon tillägger att livsmedelsproduktionen är extra viktig under ett krig, och att man i ett sådant läge kan hoppas på ett statligt stöd till lantbrukarna.

För att som djurägare kunna förbereda sig bättre inför en kris finns checklistor för olika sorters djur på Svenska Blå Stjärnans webbplats. Med hjälp av dem kan djurägare planera för att saker som värmeförsörjning, hygien, vatten-, foder- och informationstillgång fungerar vid en allvarlig samhällsstörning.

– Djur är en sådan stor fråga, speciellt när man talar om säll-

skapsdjur. Det kan vara allt från en nakenhamster till en grand danois. Så uppmaningen är alltid att ta reda på vad just ditt djur behöver och fixa det, säger Eva Ladberg.

– De flesta vet till exempel inte hur mycket deras hund dricker per dag. Hundar behöver 50 milliliter vatten per kilo kroppsvikt och dygn.

Inte alla samtal till Svenska Blå Stjärnan handlar om oro – många medlemmar hör också av sig för att erbjuda sin hjälp. Vissa har varit med så länge att de varit krigsplacerade på gårdar, vilket upphörde 1994, och undrar vad de har för plats i det hela nu.

– Det är väldigt roligt. Jag fick nyss ett samtal från en dam som

förbereder sig för kriser”

i samband med ett utbrott. Här assisteras en veterinär av djurägarna och en medlem från Svenska Blå Stjärnan

FOTO: TOMAS BRODIN / TT BILDBYRÅN

är 70 år och gärna ställer upp och jobbar med mjölkkor. Man blir glad över engagemanget, säger Eva Ladberg.

Förutom säkerhetsläget finns det andra saker som djurägare behöver förbereda sig inför. Några av de vanligaste uppgifterna för Svenska Blå Stjärnan är att hjälpa till vid olika sorters smittor.

Exempel på stora utbrott är fågelinfluensan (senast 2021 då två miljoner höns drabbades); mjältbrand bland kossor (2016); blåtunga, en virusinfektion som drabbar idisslare (2008-2010) och salmonella i foder (2013). ”Stjärnorna” har provtagit och vaccinerat miljontals djur. De har även tagit hand om mjölkborna när

lantbrukarna behövt röja efter stormar.

Ett hot just nu är afrikansk svinpest, en smittsam virus sjukdom som sprids bland grisar och vildsvin i andra delar av Europa.

– Och det finns vanligare sjukdomar som harpest, avmagringsjukdom (CWD), West Nile-feber med mera. Däremot är det inte särskilt vanligt med stora utbrott i Sverige. Det är precis som när man pratar krig – vi ska inte hetsa upp oss men det är viktigt att läsa på. Efter som smittorna kan spridas väldigt snabbt behövs en medvetenhet, exempelvis vid transporter, säger Eva.

Denna medvetenhet upplever de har ökat senaste tiden. Inte minst efter fall av det så

kallade abortviruset för ett par år sedan, där flera hästar blev sjuka och några dog.

Nya utmaningar medför att Svenska Blå Stjärnan aldrig står stilla. Förra året fick organisationen i uppdrag av MSB att jobba med hemberedskap, vilket resulterade i skolmaterialet ”Klara krisen”. Sedan kriget i Ukraina bröt ut har flera tusen laddat ner materialet från hemsidan.

– Det blir nya saker varje år; nya smittor och nya uppdrag. Det är spännande att jobba i en bransch, om man kan kalla det så, som ständigt är under utveckling, säger Kristin af Malmberg.

MARIA HANSEN

Utbildningsansvariga Eva Ladberg uppmanar djurägare att ta reda på vad just deras djur behöver.

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

FAKTA

Svenska Blå Stjärnan

- Svenska Blå Stjärnan har samhällets uppdrag att ta hand om lantbrukets djur vid kriser, katastrofer, utbrott av smitta och andra händelser som kan drabba djuren.
- Det finns 1 500 utbildade ”stjärnor” som kan rycka ut och vaccinera djur, tvätta oljeskadat vilt samt ta prover på djur och beten. Medlemmarna kan även utföra smittspårning, sanering, djurskötsel samt ge stöd till drabbade djurägare.
- Den internationella organisationen bildades i Genève 1914. Anledningen var det lidande som skadade arméhästar utsattes för under första världskriget. 1917 bildades den svenska avdelningen, som då hette Svenska Röda Stjärnan och skulle vara djurens motsvarighet till Röda Korset.
- Svenska Röda Stjärnan hade från början endast kvinnliga medlemmar, män tilläts först 1989.
- 1940 sände Svenska Röda Stjärnan en hästambulans till Finland. Där var röda stjärnor synonymt med den sovjetiska armén och 1 juli 1941 ändrades därför namnet till Svenska Blå Stjärnan.
- Sedan 1975 har armén inte längre några hästar och därmed upphörde Svenska Blå Stjärnans uppgifter inom det militära försvaret. Föreningens nya uppgift gällde livsmedelsförsörjning. ”Stjärnorna” krigsplacerades som djurvårdare och djursjukvårdare inom lantbruket eller som veterinärbiträden i det civila samhället. Sedan 1994 krigsplaceras inte medlemmar. Däremot kan de ställa upp ideellt vid olika typer av insatser.

Frivilliga försvarsorganisationer

- De 18 frivilliga försvarsorganisationerna är självständiga organisationer som har tillkommit genom medborgarinitiativ sedan början av 1900-talet. De är ideella och fristående i förhållande till varandra och till Försvarsmakten och MSB som de samverkar med.

Tidigare delar i serien:

- Sveriges Bilkårens Riksförbund: Nr 36
- Frivilliga Automobilkårens Riksförbund: Nr 36
- Riksförbundet Sveriges Lottakårer: Nr 40
- Frivilliga Flygkåren: Nr 41
- Svenska Brukshundklubben: Nr 44
- Svenska Fallskärmsförbundet: Nr 47
- Försvarsutbildarna: Nr 50

I våras deltog den regionala resursgruppen (RRG) i totalförsvarsdagen i Eksjö. De spred information, visade utrustningen och bjöd på lunch tillagad i fältköksenheten.

FOTO: FAK JÖNKÖPING

Landets största civilförsvarsdepå

JÖNKÖPING

En av de frivilliga försvarsorganisationer som Svenska Blå Stjärnan samarbetar med i Nynäshamn är FAK, Frivilliga automobilkåren.

De har utvecklat Sveriges största civilförsvarsdepå utanför Jönköping.

Jordbruksverket är en gemensam nämnare för Svenska Blå Stjärnan och FAK. Därifrån får de många av uppdragen, bland annat det i Nynäshamn som nämndes i reportaget på förra uppslaget.

I Nynäshamn är det FAK som står för "väntrumstälten", som hämtats från civilförsvarsdepån i Moliden söder om Jönköping.

Bakgrunden till depån är Västmanlandsbranden 2014. I samband med den konstaterade FAK i Jönköpings län att det fanns stora brister inom räddningstjänsten och frivilligorganisationerna, berättar kårchefen Bill Skoglund.

FAK bjöd därför in övriga frivilliga försvarsorganisationer med inriktning mot det civila försvaret att tillsammans bygga ett stöd till samhället. Depån kallas i dag för Regional resursgrupps (RRG:s) depå för utbildning och beredskap, och har med sina 15 enheter vuxit till Sveriges största civilförsvarsdepå.

I början av 2021 hörde Jordbruksverkets beredskapsenhet av sig och frågade om RRG:n kunde bistå med bland annat sjukvårdstält, värme, belysning och elverk, och leverera detta till Mönsterås i samband med ett stort utbrott av fågelinfluensa. Sammanlagt jobbade FAK:s personal från Jönköping och Kalmar i 23 dagar med insatsen, den största i FAK:s historia.

Annars har RRG:n under sina åtta år främst stöttat räddningstjänsterna i länet. Enheterna kan hjälpa till inom områden såsom brand, samband och administration, tunga och lätta transporter, drivmedel, räddning och röjning samt dricksvatten. I samtliga enheter finns både nyinköpt utrustning och materiel från Försvarsmakten.

Dessutom är personalen utbildad, övad och prövad, betonar Bill Skoglund.

Förutom FAK kommer personalen från civilförsvarsförningarna Gränna, Aneby och Eksjö, Frivilliga radioorganisationen, Frivilliga motorcykelkåren, Svenska Blå Stjärnan, Försvarsutbildarna och Lotorna.

Kristin af Malmberg på Svenska Blå Stjärnan tycker att samverkan mellan de frivilliga försvarsorganisationerna är

mycket bättre nu än för tio år sedan, något som Bill Skoglund håller med om.

Att ha tillgång till materiel och utrustning är nyckeln till att alla får något att ta tag i, vilket gjort att vi i dag samverkar såväl vid depån som när vi varit ute och rekryterat medlemmar tillsammans.

MARIA HANSEN

FAKTA

RRG:s enheter

- Fältledningsenhet: registrering, administration
- Förplägnads- och fältköksenhet
- Elverksenhet
- Materielenhet
- Maskinenhet: hullastare, grävmaskin
- Drivmedelsenhet
- Bandvagnsenhet: släckvatten, persontransport, materialtransport, sjukvårdstransport
- ATV-enhet: 4- och 6-hjul, släp för vatten, sjuktransport, m.m.
- Depå-enhet
- Reparationsenhet
- Brandenhet: unimog, motorsprutor
- Vattenenhet: tank, IBC
- Tungtransportenhet: lastbil med släp, lastbil med tank
- Lätttransportenhet: VW-buss, VW-pickup, buss mindre
- Tältenhet
- Framtida CBRN-enhet
- Framtida sjukvårdsenhet

MSB redo med nödbostäder

KRISTINEHAMN

Sedan början av maj har MSB arbetat för att vara redo att sätta upp nödbostäder för flyktingar från kriget i Ukraina. Totalt handlar det om 20 000 sängplatser.

Vårt mål är att vid första förfrågan från EU ha kapacitet att driftsätta 500 nödbostäder för 2 500 personer, säger Gunilla Fallqvist, projektledare på MSB.

Det är på uppdrag av EU som tillfälliga flyktingboenden ska kunna sättas upp med kort varsel. Behovet är troligast i främst grannländerna Polen, Slovakien och Ungern, men även Ukraina kan bli aktuellt.

En viss mängd nödbostäder fanns i lager och resten är under tillverkning, totalt 4 000 bostäder. De kan beskrivas som mer avancerade tält med väggar och tak av skumplast och golv av presenning.

Därtill upphandlar MSB sängar, sängkläder och kuddar för 20 000 personer, lampor och ett mindre el-element till varje bostad, med mera.

Stora mängder inhandlas och allt sker extra skyndsamt på grund av den extraordinära situationen i Europa. Det handlar om att få tag i det vi kan, marknaden är väldigt påverkad av pandemin och kriget i Ukraina.

Tanken är att MSB ska sätta upp nödbostäderna i samarbete med det land som efterfrågar dem, och att befintlig infrastruktur för el, vatten och avlopp ska kunna användas.

Men vi kommer ha viss beredskap för om man begär att vi sätter upp nödbostäder i otillgänglig miljö för att det är nära gränsövergången till Ukraina. Därför köper vi även in cirka 28 mil elkabel, och vi skaffar ett antal generatorer som stöttning.

MSB planerar för två insatsgrupper med runt tio personer i varje. Tanken är att de ska få hjälp av frivilligas händer och fötter när bostäderna etableras.

Har vi tillgång till 20 volontärer, då kanske det tar två veckor att bli klar med 50 nödboenden. Men det beror förstås på i vilken miljö som nödbostäderna slås upp, säger Gunilla Fallqvist.

Nödbostäderna tillverkas och lagerhålls i Polen, varifrån de kommer att skickas. Oftast doneras materiel till det land där insatsen sker. Men nu vill EU att allt samlas in när insatsen är över och transporteras tillbaka för att återställas och kunna användas igen.

EU har ur ett hållbarhetsperspektiv en policy att saker inte ska kasseras. Men det beror förstås på slitaget, hur länge bostäderna används och vilket väder de utsätts för. En bedömning kommer att ske mot slutet av insatsen.

Ska merparten tillbaka är det mycket som ska omhändertas, rengöras och härbärgeras, vilken kan involvera både Kristinehamn och fabriken i Polen.

Det blir en lagerhållning som jag vet att det redan nu tittas på en strategi för, säger Gunilla Fallqvist.

PER LARSSON

Gunilla Fallqvist är projektledare på MSB.

FOTO: PER LARSSON

Andreas Häggkvist, brandkonsult från Sundsvall, håller schemat öppet det närmaste halvåret eftersom han hoppas kunna komma iväg och sätta upp nödbostäder till ukrainare på flykt.

FOTO: MARIA HANSEN

Camptechniker ivriga att hjälpa

KRISTINEHAMN

4 000 nödbostäder kräver personal som sätter upp dem. I maj hölls en utbildning för camptechniker hos MSB i Kristinehamn, där bland annat en befälhavare från Kustbevakningen och en brandkonsult deltog.

■ Det blåser kalla vindar på MSB:s område i Kristinehamn när tio camptechniker från resursbasen ska testa att sätta ihop en nödbostad för första gången. Trots blåsten är humöret på topp. Tim de Haas från organisationen Better Shelter har haft en genomgång inomhus och nu är det dags att omsätta kunskaperna i praktiken.

– Grunden är den mest kritiska delen för att huset ska stå stabilt och inte lyfta vid blåst. Här, där det är asfalterat, är det enkelt åtgärdat med expanderbultar, säger han.

Med varje bostad kommer de komponenter och verktyg som behövs för att kunna förankra den till andra typer av underlag, som jord eller grus, vilket

MSB:s medarbetare också utbildats för. Markplattor, markrör och markankarsystem gör att huset hålls säkert och stadigt på plats. Även en manual medföljer – ”Ikea-style”, som Tim de Haas säger.

Varje hus är beräknat för fem personer och består av ett rum som kan delas av med draperier. På plats i Ukraina eller närliggande länder kommer de möbleras och förses med små solpaneler och en ledlampa som laddas med mobilen.

Så här första gången tar det en hel dag för gången att få upp en bostad, men när ångan är uppe brukar det ta fyra personer cirka fem timmar. För närvarande har Better Shelter 68 000 nödbostäder i bruk i 75 länder.

En som hoppas få vara med och sätta upp bostäderna på plats är Andreas Häggkvist, brandkonsult från Sundsvall. Han är ny i resursbasen och har aldrig varit utomlands på insats tidigare.

– Jag jobbade på räddningstjänsten förut, så jag har erfarenhet från insatser inom Sve-

Göran Grudén.

rige. Att även hjälpa till utomlands har alltid varit en dröm, berättar han.

Tanken är att han ska arbeta i rollen som vice insatschef. Eftersom det i skrivande stund inte är klart när, exakt var eller ens om nödbostäderna kommer skickas iväg, säger han att allt känns lite oklart just nu.

– Jag försöker hålla schemat öppet de närmaste sex månaderna. Turligt nog är mina chefer och kollegor välvilligt inställda till att jag åker iväg. Jag hoppas verkligen få möjlighet

Så här ser nödbostäderna ut.

att komma ut och hjälpa till, att det ska bli något bra och användbart av det hela – vilket det känns som det kommer bli.

En som hoppas på samma sak är Göran Grudén, Söderhamn, till vardags befälhavare på ett av Kustbevakningens miljöskyddsfartyg. Han har stor erfarenhet av utlandsinsatser sedan tidigare. Två gånger har han varit sjöräddningsresurs i Grekland i samband med flyktingkrisen och tre vintrar i rad har han utbildat den somaliska kustbevakningen på plats i Somalia. Den senaste gången

bedrevs utbildningen i MSB:s regi.

– Det funkade jättebra med MSB i Somalia, det var på grund av det som jag anmälde mig till resursbasen när jag kom hem. Anledningen är densamma, för att hjälpa människor, säger han.

Efter några intensiva dagar i Kristinehamn är både Göran Grudén och Andreas Häggkvist nöjda och trygga med lärdomarna de dragit under utbildningen. Den dagen EU ger klartecken står både nödbostäder och camptechniker redo.

MARIA HANSEN

Med näsa för glödhärdar

ANEBY

En värmekamera i all ära, men den kan inte dofta sig till en pyrande glödhärd under eldhärjad terräng.

Just det klarar Ripa, 8 år, och de andra hundar i landet som nu är redo att förenkla eftersläckningen av skogsbränder.

■ ”Braaa, duktig tjej!”

Det ser lekfullt ut när Malin Kyllesjö instruerar jakthunden Ripa, en ivrig och korthårig vorsteh, på gården i den småländska idyllen strax utanför Aneby.

– Hon ska stå stilla och markera glöden, inte skälla – det är så mycket partiklar vi inte vill att de ska andas in. Jag har fått henne att stå still i 24 minuter.

På några få år har Malin byggt upp ett koncept som, förvånansvärt nog, tycks vara unikt inte bara i Sverige, där hundar lär sig att hitta glödhärdar under marken efter en skogsbrand.

Malin är själv jägare, skogsägare och har vuxit upp med brukshundar. Idén att kombinera sina kunskaper om skog och lydnad och att fokusera på eftersläckning kom i samband med en brand hon själv upplevde för några år sedan.

– Någon sa ”här går vi och letar efter glödhärdar, tänk om man kunde utbilda en hund till det”.

Malin nappade, kontaktade en kompis som arbetar med hundar inom försvaret och utformningen av en glödutbildning tog fart.

Ripa var först ut och har tränats stegvis med bland annat eucalyptus till att upptäcka glöd genom de doftburkar som Malin fått hjälp att ta fram. De innehåller ett preparat som luktar skogsbrand, men vars recept Malin vill hålla hemligt.

Malin Kyllesjös uppdragsgivare kan vara markägare eller entreprenörer som arbetar åt skogsägarna. När Tjugofyra7 möter henne har hon arbetat under två helger i rad, bland annat efter en planerad naturvårdsbränning på ostkusten där länsstyrelsen beställde hennes tjänster. Ett slags efter-eftersläckning.

– Man har letat och hackat och tror att man är klara, men vill att en hund ska kolla av.

Malin inleder glödsöket med att förse Ripa med ett särskilt halsband märkt ”Skogsbrand”. Det är hennes så kallade tjänstetecken som tillsammans med en lika särskild procedur innebär att hon förstår att ”nu är det detta som gäller”. Ska Ripa jaga fågel är det ett annat tecken som används.

Själva sökarbetet fokuseras till brandområdets ytterkanter med en bredd på cirka 10-20 meter, som är exponerad mot obrunnen skog eller mossmark.

Ripa söker enligt ett mönster som Malin lärt henne. Hittar hon glöd markerar hon genom att stanna på platsen och vänta in matte.

– Jag berömmar henne, känner med händerna om det är varmt på marken och gräver med en liten trädgårdsspade. Glödhärdarna markeras med en snitsel, där varje dag har en egen färg.

– Vi visste inte om det skulle fungera, men det gör det ju. Självlärt kan vi missa, men vid tre tillfällen har jag varit med om att värmekameran inte gett utslag när hunden markerar – och vi har kunnat gräva fram glöd i marken.

Tre utbildningar har det hunnit bli och nu finns ett tiotal ekipage över landet. Gruppen samlas två gånger per år för att utbyta erfarenheter. Alla utom en av de utbildade hundarna har haft uppdrag, enligt Malin.

Hon vill inte att ekipagen ska bli för många, en hund i varje län är målet. Utbildningen som pågår i sex månader innehåller flera delprov, hundarna ska klara lydnad, vara uthålliga och ”miljöstarka” vilket bland annat tränas genom att en högtryckstvätt startas intill dem när de letar efter en boll.

– Det är mest fågelhundar och arbetshundar, men det handlar mer om individ än ras, säger Malin. Även den mänskliga delen av ekipaget genomgår utbildning, bland annat för att kunna ta hand om brännskador på hundarna.

Malin Kyllesjös utbildning har väckt intresse långt utanför landets gränser och hon har

”Jodå, visst funkar det”. Ripa tycks förnärmas över uppståndelsen kring hennes

Resultat

”Vid tre tillfällen har jag varit med om att värmekameran inte gett utslag när hunden markerar.”

Malin Kyllesjö

blivit kontaktad av intresserade i bland annat USA, Kanada och Danmark.

I Sverige har hon uppfattat att det finns intresse av att använda hundarna i ett tidigare skede efter en brand, innan räddningstjänsten lämnar över marken till skogsägaren.

Hur stor den fyrbenta eftersläckningsmetoden kommer att bli är oklart, men ett är säkert – verksamheten kommer att växa på gården utanför Aneby där Ripa snart får förstärkning kring doftburkarna av en liten skogsbrandslabrador.

JOHAN WANGSTRÖM

färdigheter.

FOTO: ANNA HÅLLAMS

Specialskor skyddar tassarna.

Upptäckt
”Hon ska stå still och markera – inte skälla. Jag har fått henne att stå still i 24 minuter.”

Malin Kyllsjö

”Doftburken” luktar skogsbrand.

Halsbandet gör Ripa och Malin redo för skogsbrand.

MSB:s generaldirektör Charlotte Petri Gornitzka inledde Brandkonferensen 2022.

FOTO: MARIA HANSEN

– Inte dimensionerad för en krigssituation

GÄVLE

Räddningstjänsten är i dag inte dimensionerad för att hantera en krigssituation, och planering för höjd beredskap har inte skett på många år.

Det skriver MSB i den rapport som lämnades in till regeringen 10 maj.

■ Rapporten innehåller konkreta förslag till åtgärder för att stärka det civila försvaret under de kommande tre åren. Ett 70-tal myndigheter har lämnat in över 700 förslag som MSB har bedömt, prioriterat och prissatt.

I rapporten lyfter MSB bland annat fram utvecklingsbehov för räddningstjänst under höjd beredskap, exempelvis brandsläckning, räddning samt indikering och sanering för skydd

mot kärnvapen och kemiska stridsmedel.

Det finns förslag på att stärka räddningstjänstens förmåga att leta efter människor i rasmassor som kan ha uppkommit efter militära angrepp.

– **MSB:s bedömning** är att räddningstjänsten i dag saknar förutsättningar att lösa de här uppgifterna. Resurser till förmågeutveckling och inköp av nödvändig utrustning saknas. Det behövs en inventering av resursbehoven och en analys om hur de kommunala räddningstjänsterna ska hantera konsekvenser av väpnat angrepp på civilbefolkningen, säger MSB:s generaldirektör Charlotte Petri Gornitzka.

Eftersom räddningstjänstens ordinarie personal och kompetens är grunden för för-

Rekryteringsbehov

”Det är inte realistiskt att hitta alla de personerna i år och nästa, de finns inte bara där och väntar.”

Charlotte Petri Gornitzka, generaldirektör MSB

mågan till räddningsinsats under höjd beredskap så bör den basförmågan stärkas.

Vidare bedömer MSB att räddningstjänsten behöver specialiserad utbildning för att hantera tillkommande uppgifter.

I rapporten betonas också att all deltidspersonal ska erbjudas en kvalitativ och likvärdig grundutbildning. Det i sin tur

innebär att flera kvalitetssäkrade utbildningar behöver genomföras på flera orter.

Vid insamlingen av de 700 förslagen stack de omfattande rekryteringsbehoven ut.

– Det är inte realistiskt att hitta alla de personerna i år och nästa, de finns inte bara där och väntar. Så MSB trycker på att vi kommer behöva satsa på utbildning och göra den attraktiv. Vi kanske söker deltidsarbetare på fel ställen, det kanske finns nya kombinationer vi inte har prövat. Vi bör också fundera på vad vi kan göra på skolorna. Jag hör ibland att långa utbildningar är ett hinder i sig, då måste vi tänka igenom hur vi gör.

MSB trycker också på att näringslivet har en avgörande roll inom totalförsvaret, då varor

och tjänster är kritiska för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter.

– Det innebär att även en stark försörjningsberedskap är en central åtgärd. Förmågan till samverkan och ledning, kommunikation och skydd av befolkningen är också exempel på områden som vi föreslår stärks, säger Charlotte Petri Gornitzka.

Rapporten som lämnats in var den första delen i regeringsuppdraget gällande åtgärder som kan stärka det civila försvaret. Nästa del kommer att presenteras den 1 november. Då gäller det en plan rörande åtgärder för år 2024 och framåt.

MARIA HANSEN

Morgan Johansson lovar mer pengar

GÄVLE
Det kommer mer pengar!
Det var justitie- och inrikesminister Morgan Johanssons viktigaste budskap under Brandkonferensen i Gävle.

Ministern talade under rubriken Ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Han sa att det räcker med att titta på Ukraina för att förstå att räddningstjänstens roll är helt avgörande för civilbefolkningens möjligheter att klara sig om en liknande situation skulle uppstå här.

På grund av kriget i Ukraina har regeringen beslutat att skjuta till 800 miljoner kronor i vad som redan innan var den största satsningen på det civila försvaret i modern tid. Sammanlagt handlar det om 2,3 miljarder kronor som börjar användas till särskilda satsningar redan i år. Och mer pengar kommer, lovar ministern.

– MSB:s lista på över 700 förslag ska fungera som underlag för de kommande åren. Vår uppgift blir att gå igenom listorna och se vad vi ska prioritera, hur mycket pengar vi

Kostnad
”MSB:s förslag skulle kosta lite drygt en miljard på tre år när det gäller just räddningstjänsten.”

Morgan Johansson, justitie- och inrikesminister

kan lösgöra från och med nästa år. Det blir en fråga för höstens budgetförhandlingar.

De största satsningarna i MSB:s förslag är inom kommuners och regioners beredskap (där bland annat räddningstjänst/skydd av civilbefolkningen ingår), säkerhetsskydd och grundläggande robusthet.

– MSB:s förslag skulle kosta lite drygt en miljard på tre år när det gäller just räddningstjänsten. Det är helt uppenbart att vi behöver gå in med stora pengar också framöver. Vi har i grunden en stark räddningstjänst i Sverige och den behöver stärkas ytterligare, det är mitt besked i dag, sa Morgan Johansson.

MARIA HANSEN

”Vi har i grunden en stark räddningstjänst i Sverige och den behöver stärkas ytterligare”, sa ministern.

FOTO: PER LARSSON

Johan Gert, Pål Jonson och Peter Arnevall diskuterade vad kriget i Ukraina betyder för Sverige och mer specifikt för räddningstjänsten.

FOTO: PER LARSSON

– Räddningstjänsten ryggraden i skyddet

GÄVLE
Kommunerna måste börja rusta för att klara höjd beredskap.

Civilplikten behöver införas omgående.

Det var några synpunkter i en diskussion om vad kriget i Ukraina betyder för Sverige och mer specifikt för räddningstjänsten.

Peter Arnevall, förbundsdirektör i Storstockholms brandförsvär, konstaterade att det moderna kriget inte är modernt. Det är lika fruktansvärt som tidigare stora krig.

– Det visar på behovet av en stark räddningstjänst som har förmågan att skydda befolkningen, rädda den ur kollapsade hus, hantera brinnande byggnader. Vi ska på något vis agera i en miljö där det finns en angripare som faktiskt utsätter räddningstjänsten för direkta beskjutningar. Det ställer lite andra krav på oss.

Det pågående kriget visar också att den planering för höjd beredskap som fanns under 90-talet är relativt relevant i dag, anser Arnevall.

– Mycket kan återanvändas. Jag har gett min organisation i uppgift att planera och basera på gamla kunskaper vi hade då, för allting är inte förlegat. Men vi ska lägga en modern touch på det utifrån det moderna samhället.

Samtidigt behöver räddningstjänsten öka förmågan, både på bredden och djupet, det behövs tillskott av personal och materiel.

I krigets perspektiv saknar vi ett antal förmågor och därför är det viktigt att debatten kommer i gång nu. Om jag fick önska så skulle man kanske inte prata lika mycket kulor, krut och stridsvagnar som man pratar skyddsrum, förrådsställda brandbilar och extra ambulanser, sade Arnevall och tillade: – Kommunal räddningstjänst kommer vara ryggraden i försvaret av civilbefolkningen. Vi kommer vara ryggraden i skyddet mot krigets verkningar. Det är inte Försvarmakten utan vi som kommer att göra det.

Pål Jonson (m), riksdagspolitiker och ordförande i försvarsutskottet, ansåg också att räddningstjänsten behöver dimensioneras med ett annat djup och att det behövs större uthållighet.

– Erfarenheter från skogsbränder och andra exceptionella händelser har visat på behovet av större uthållighet. Jag vill gärna se civilplikten återinföras, då handlar det om deltidsbrandmän som kan krigsplaceras med civilplikt som grund.

Peter Arnevall och Johan Gert, SKR, höll med om återinförandet av civilplikten.

– Vi måste kunna skjuta till resurser för att hantera många fler händelser under kort tid. Det är en jätteutmaning och det är bra att det pratas om möjligheten till civilplikt, sade Johan Gert.

Kriget i Ukraina har satt frågan kring totalförsvaret, och in-

te minst det civila försvaret, på sin spets.

– Staten har hållit på ett par år, vi hade signalen att vi skulle börja nästa år, då skulle det komma pengar. Vi har väntat på besked om vad det är vi ska göra, vad vi ska planera för. Nu måste vi börja med åtgärder innan vi vet vad målet är, sade Johan Gert.

Det konstaterades också att den förstärkning av kompetens som behövs, den efterfrågas på många håll. Det riskerar bli kamp om personalresurser.

– Just nu gasar statliga myndigheter och anställer, medan vi i kommunala sektorn inte riktigt kommit igång än. Vi slåss dessutom om samma typ av människor som polisen nu rekryterar och hamnar lite på efterkälken. Det kommer ta lång tid att rekrytera det vi behöver, och det kommer ta tid att få igång civilplikten, sade Peter Arnevall.

Regeringen har ökat anslagen till det civila försvaret. Men hur långt pengarna räcker när förstärkningar ska ske och åtaganden ökar, kan vara svårt att greppa. Pål Jonson framhöll att det beslutades om mer pengar till civila försvaret utan att veta riktigt hur långt pengarna skulle räcka.

– Man behöver titta nerifrån och upp, vilka investeringsbehov behövs? Vi måste lämna konferenser och kunskapshöjande lägen och gå in på riktig beredskapsplanering.

PER LARSSON

”Vill ni inte träffa mig – se till att sköta er”

GÄVLE

Det sotas för lite, räddningstjänsternas tillsyner och olycksundersökningar är totalt sett få.

– Vill ni inte träffa mig, se till att sköta er verksamhet. Svårare än så är det inte, sade Anders Edstam, ansvarig för MSB:s tillsynsverksamhet, till åhörarna på Brandkonferensen.

■ Inom lagen om skydd mot olyckor (LSO) tog MSB över tillsynsansvaret för kommunerna från länsstyrelserna 2021. De observationer som gjorts visar att det finns en del att göra.

Sotning är kommunens an-

svar, även om utföraren kan vara en entreprenör.

– Kommunerna får själva bestämma hur ofta det ska sotas, men fler än hälften når inte 90 procents genomförande, vilket vi tycker är ett modest mål. De som utför minst sotningar gör mindre än hälften av vad de borde. Det här är en av de större brandriskerna vi har och det kommer leda till eldstadsrelaterade bränder, säger Edstam.

Olycksundersökningar är ett lagstadgat krav, det gjordes 264

Anders Edstam

undersökningar förra året. 82 av 148 räddningstjänster hade inte en enda händelse som ledde till olycksundersökning.

– Alla lämnar händelserapporter, men visst sjutton borde väl några fler än 264 av ungefär 100 000 larm vara värda att titta vidare på. Antingen är vi så formidabla att det inte finns något lärande kvar, eller så är ambitionsnivån för låg.

Siffrorna för tillsyn är inte heller smickrande.

– En tredjedel av räddningstjänsterna gjorde färre än tio tillsyner, tio gjorde ingen alls. Det fanns också någon som gjorde många.

En del har förklarat att de in-

te bedrivit någon tillsyn under pandemin, den förklaringen köper Edstam. Däremot inte när orsaken förklaras med att personen var föräldraledig eller att man saknar kompetens.

– Varför är det så enorm skillnad när det gäller att besätta våra operativa positioner. Varför går det alltid först och annan verksamhet bedrivs med de resurser som eventuellt finns kvar? Det är faktiskt det som står i svaren. Jag ska inte skälla på alla, många av er är duktiga. Men det är också ganska många på andra sidan.

Tillsynsverksamheten hade som ambition att hinna träffa alla räddningstjänster på två år.

Dit när man inte, det var mer att göra än man trodde.

– I stället för att beta av län för län kommer vi nu försöka identifiera de som verkligen behöver ett besök, det blir en prioriteringslista.

Under hösten planerar man också börja kika på vad man kommit överens om när det gäller kravet på övergripande ledning.

– De verktyg vi behöver för att bedöma kapaciteten i en kommun, det är samma verktyg som ni behöver för att dimensionera. Det är bara köra samma verktyg åt olika håll.

PER LARSSON

Forskar om insatsförmåga

GÄVLE

Vilken är er förmåga till insats vid skogsbrand?

Ett visst antal brandmän, pumpar, tankfordon och några kilometer slang?

Svaret duger inte. Hanna Lindbom, LTH, forskar om verklig förmåga.

■ – Föreställ er att er räddningstjänst åker på bostadsbrand. Vad blir, mellan tummen och pekfinger, konsekvensen av branden? Om ni inte åkt alls, vilka hade konsekvenserna blivit då? Om det blir skillnad på konsekvenserna, då är den skillnaden er förmåga till räddningsinsats, säger Hanna Lindbom.

Hanna Lindbom, Lunds universitet, genomför forskning med inriktning på förmågan till räddningsinsats vid skogsbrand och översvämning.

– Vi definierar förmåga som möjligheten att åstadkomma effekt. Det går att föra samma resonemang kring det förebyggande arbetet. Vad hade hänt med frekvenser och konsekvenser av olyckor om ni slutat med ert förebyggande arbete.

Genom tankesättet kan man komma till en av knäckfrågorna – hur risk och förmåga hänger ihop, menar Hanna Lindbom.

– Att göra riskanalys handlar om att svara på tre frågor: vad kan hända, hur troligt är det och vad blir konsekvenserna? Det är detta synsätt som MSB lyft fram i handboken för handlingsprogram.

Enkelt uttryckt hänger risk och förmåga ihop med hur förmågan till räddningsinsats påverkar konsekvenserna, hur förmågan att förebygga påverkar både konsekvens och frekvens. – Och det handlar om att skapa trovärdighet i uppskattningarna av vad ni kan åstadkomma, att ni med de resurser ni har, de uppgifter ni utför, era tidigare erfarenheter bedömer vad det är rimligt att begränsa konsekvenserna till.

Resonemang som kan vara till hjälp när man ska motivera varför förändringar behövs och vissa kanske bör undvikas. Men Hanna Lindbom tror inte bedömningarna är så lätta att göra i praktiken.

– Jag har läst en himla massa handlingsprogram, både äldre

Vad blir konsekvenserna av en brand, och vilka hade de blivit om räddningstjänsten inte åkt alls. Skillnaden är förmågan, säger Hanna Lindbom.

FOTO: PER LARSSON

och nyss inkomna, och är fullt medveten om att de inte är hela sanningen. Det kanske finns andra dokument, analyser och resonemang i er organisation som jag inte sett.

Men utifrån att ha plöjt handlingsprogram gör hon tre reflektioner:

■ Risker tas upp i kapitel fyra utan att man beskriver konsekvenser. MSB:s exempel i handboken innehåller heller inte konsekvenser. Men beskrivs inte konsekvenser blir det närmast omöjligt att beskriva förmåga.

■ Risk är framåtblickande, statistik är bakåtblickande. Statistik kan vara värdefull för att beskriva vad man tror ska hända i framtiden, men då måste man

vara tydlig med att man tror statistiken är representativ för framtiden. Eller att man tror att vissa trender kommer se annorlunda ut. Men det är inte troligt att effekt åstadkoms vid alla insatser.

– Har ni 300 trafikolyckor tror jag inte ni gör räddningsinsats vid alla. Det mesta kanske är plåtskador eller att ni städar vägbanan. Jag tror att statistiken från händelserapporterna är en anledning till att konsekvenser saknas i riskbeskrivningarna. För jag tror inte de uppgifterna är lätta att få ut ur rapporterna.

■ Detaljnivån på händelser och scenarier som används för att beskriva vilken effekt som kan åstadkommas, hur långt behöver den specificeras? Det

kanske inte går att generellt bedöma förmågan vid bostadsbrand, den kanske skiljer om det är en villa eller ett flerbostadshus. Och behöver man bli ännu mer specifik, veckodag eller tid på dygnet?

– Det här kommer jag ägna min tid åt de närmaste två åren, att försöka hitta lämplig detaljnivå för att beskriva förmågan till räddningsinsats.

Hanna Lindboms rekommendation till räddningstjänster är att börja fundera på de två första punkterna.

– Titta på om det finns några lågt hängande frukter där som ni kan plocka för att komma ett steg närmare kopplingen mellan risk och förmåga.

PER LARSSON

Tar reda på vem som drabbas av brand

GÄVLE
Ensamstående och personer i hyresrätt löper störst risk för bostadsbränder.
Det visar nytt material som samlats in.
– Tidigare har vi vetat väldigt lite, eller ingenting, om vilka personer som drabbas, säger Anders Jonsson på MSB.

■ Genom dödsbrandsutredningar finns sedan tidigare en hel del kunskap om de personer som omkommer vid bostadsbränder. Män, äldre, personer med låg inkomst, ensamboende och arbetslösa är överrepresenterade. Ofta är bränderna relaterade till rökning och alkohol.
Men övriga bränder som leder till räddningsinsats då? Där har man inte vetat lika mycket om vilka som drabbas. Knappt något alls, faktiskt.

Därför startades projektet Lärande från bostadsbränder. Av de 25 000 bränder och brandtillbud som årligen inträffar i bostäder i Sverige, hanteras ungefär 75 procent av personerna som drabbas. I övriga fall, cirka 6 000 per år, behöver räddningstjänsten komma.

Anders Jonsson

– Kunskap om bränderna som leder till räddningsinsats har samlats i en nationell databas under 25 års tid. Vi vet precis vilken tidpunkt de inträffar, vilka koordinaterna är, orsakerna och så vidare. I det här projektet har varje händelse-rapport kompletterats med ytterligare uppgifter som beskriver hushållet på ett bättre sätt, berättar Anders Jonsson.

Tyngdpunkten låg på tre frågeställningar:
■ Vem brinner det hos, är risken lika i alla hushåll?
■ Är det skillnad mellan vilka typer av bränder som inträffar i olika typer av hushåll?
■ Skiljer sig brandvarnarförekomsten åt mellan olika hushåll? (Här handlar det alltså inte om brandvarnarförekomst generellt utan om de bostadsbränder som rädd-

ningstjänsten har varit på).
Svaret på den första frågan är att risken för bostadsbränder som leder till räddningsinsats inte är lika i olika hushåll.
– Den variabel som vi ser tydligast som en riskfaktor är ägandeformen. Hyresrätter har mer än dubbelt så hög risk som ett ägande eller en bostadsrätt. Däremot ser vi ingen större skillnad mellan småhus och flerbostadshus, säger Anders Jonsson.

Det går även att se skillnader i familjetyp, där sammanboende har en lägre risk än ensamstående.
Delas de ensamstående upp i grupper med och utan barn, är risken lägre för de med barn. Männen har en högre risk än kvinnorna och yngre en högre risk än äldre.
När det gäller sammanboende är förhållandet det omvända. Där ökar risken om det finns barn i hushållet.
På den andra frågeställningen, om det är olika typer av bränder i olika sorters hushåll, lyfter Anders Jonsson gruppen ensamstående utan barn.
– Dels är det den gruppen som avviker mest jämfört med övriga bränder, dels är det den

gruppen som står för störst andel, nästan 50 procent, av det här materialet.
Bränderna avviker på så sätt att de oftare inträffar nattetid; det är mer sällan den drabbade upptäcker branden, mer sällan den larmar; det är oftare rökning- och spisrelaterade bränder och bränderna leder oftare än i andra grupper till större skador.

När det kommer till förekomsten av brandvarnare verkar det inte vara någon skillnad mellan småhus och flerbostadshus, eller sett till ägandeform.
– Däremot skiljer det mellan sammanboende och ensamstående, där sammanboende oftare har brandvarnare än ensamstående. Med barn i hushållet har man oftare brandvarnare än om man inte har barn. När man kombinerar de här slutsatserna stödjer de varandra, så ensamstående utan barn har den allra lägsta delen av brandvarnare.
Tittar man på risk och skydd samtidigt har gruppen ensamstående utan barn både hög risk och lågt skydd.
I och med att det här är material som inte tidigare samlats

in i Sverige har Anders Jonsson förhoppningar om att den nya kunskapen kommer till nytta.
– Genom att vi identifierar riskgrupper på ett bättre sätt och vet vilka åtgärder som kan möta olika sorters bränder i olika hushåll, så tror vi det finns potential att både minska risken och öka skyddet.

MARIA HANSEN

FAKTA

Projektet

■ Projektet Lärande från bostadsbränder syftar till att öka kunskapen om vilka det brinner hos. MSB har drivit projektet tillsammans med Brandforsk och räddningstjänsterna Attunda, Mitt Bohuslän, Södertörn, Storgöteborg, Storstockholm, Syd och Karlstadsregionen.
■ Fördjupad information har samlats in i samband med drygt 2 200 bostadsbränder åren 2017-2020. Materialet omfattar 35 kommuner, 3,3 miljoner invånare och ungefär 44 procent av Sveriges hushåll.
■ En utförlig rapport finns på msb:s webb och heter Lärande från bostadsbrand.

Långvarigt väder – risk för svåra olyckor

GÄVLE
Med klimatförändringarna har risken för extremt väder ökat.
En annan risk är långvarigt fastlåsta vädersituationer, varnar Mats Bergmark, biträdande förbundschef vid Räddningstjänsten Medelpad.

■ – I Sverige är vi vana ganska växlingsrikt väder. En fastlåst vädersituation är samma vädertyp under en längre tidsperiod, oavsett vädertyp, säger Bergmark.
2018 är ett närliggande exempel. Alla minns den varma, torra sommaren och de stora skogsbränderna.
Men det föregicks på sina håll av ett annat fastlåst väder. Hemma hos Mats Bergmark snöade det, och snöade och snöade.
– Så höll det på i tre månader. Det var nära rekord i snödjup, men var definitivt rekord i vatteninnehåll eftersom det fanns tödagar då det kom lite regn.

Det var kompakt snö.
Inför snösmältningen förberedde man sig på rejäla översvämningar. De kom, men inte så illa som det kunde blivit.
– Den bästa snösmältningen är om det kommer sol, är dagsmeja, kallt på natten och låg luftfuktighet så att en del av vattenmängderna dunstar. Det var också vad som hände, kanske så mycket som 40 procent av snön gick upp i luften.

Och sen kom den varma sommaren. I Sundsvall hade man vissa dagar ett FWI-värde (fire weather index) som låg över 50. Den högsta nivån för den svenska brandriskskalan är 5E, vilket i FWI innebär 28 eller högre
– Den skalan kan vi glömma, den funkade inte längre.
Bergmarks tredje exempel är översvämningar. För 20 år sedan kom det hemma hos honom ett skyfall på 140 millimeter, det följdes av ytterligare 160 millimeter under en vecka.
– Vad hade hänt om det lång-

variga regnet kommit först och skyfallet därefter? Man förstår att det blivit farligare, men hur mycket?
Svaret fick Mats Bergmark ifjol, någon vecka innan Gävle drabbades av översvämningar. Fast i Tyskland.
– 150 personer omkom under ett dygn. Det dygnet regnade det i stort sett inte mer än det gjorde i Gävle. Den stora skillnaden var att skyfallet kom på vattenmättade marker, det hade regnat ganska mycket veckorna innan.

Mats Bergmark konstaterar att vi ibland har liknande väder i Sverige.
– Får vi en vädervarning och vet med oss att vi har vattenmättade marker, då är det viktigt att vara på tårna. Kanske ska vi evakuera personer från riskområden. Och i tid. Man var kanske lite sen med det i Tyskland.
För framtida skogsbränder tror Mats Bergmark att vi ska snegla mot Kanada. De pro-

Mats Bergmark varnar för långvariga väderlägen.

blem som finns där i dag kan vara våra i morgon.
– Historiskt har Kanada haft värre bränder, nu har vi fått dem till oss. Samtidigt har Kanada fått det än värre, där har vi kanske våra framtida skogsbränder. I Kanada förebyggs tätortsnära bränder från att nå bebyggelse, jag tror vi också behöver göra det och inte vänta tills ett antal bostadsområden brunnit.

■ **Vad orsakar då ökad förekomst av fastlåsta vädersituationer?**
– Det har att göra med avsmältningen av havsisen i arktis, som i sin tur påverkar strålningsbalansen, som i sin tur påverkar jetströmmarna och som i sin tur påverkar vädret i vår del av världen där risk för fastlåsta väder ökar.

PER LARSSON

Bomber och granater, vilket

KARLSKOGA · Ljudet från granater, missiler och kanoner dånar dagligen genom skogen. På Bofors Test Center är det mer regel än undantag att varmt splitter orsakar bränder.

– Vi klarar oss genom att de släcks snabbt, säger brandskyddsledaren Johan Lidgren. Till hjälp finns helikopter, brandbandvagnar – och företagets samtliga anställda.

■ Eftersom det 100 kvadratkilometer stora testområdet inte är tillgängligt för allmänheten är naturen i stort sett orörd. Det blir extra tydligt från luften: Tät granskog, vackra sjöar, porlande bäckar och enstaka röda stugor som inte längre är bebodda.

– På kvällarna, när det slutat smälla, ser jag älgar, vargar, lodjur och örnar. Och det gäller att akta svanarna när jag hämtar släckvatten, berättar piloten Stefan Bodo under en tur med helikoptern.

De anställda får jaga, och några bra svampställen finns det också.

Men några villor eller badplatser kommer här aldrig bli, konstaterar Stefan.

För på området har det skjutits sedan 1913. På sex permanenta skjutplatser står stridsvagnar, tegelväggar, drönare och andra typer av mål uppställda. Delar av skogen och sjöarna är fulla av blindgångare, det vill säga oexploderad ammunition, och på vissa ställen eldas sprängämnen för destruering.

Till testcentret kommer utvecklare från en stor del av Europa för att pröva främst mi-

Så här kan det se ut på skjutfältet. FOTO: BTC

litära produkter i form av kanoner, ammunition och robot-system. Det kan skjutas upp till 25 kilometer med artilleri. Även en del civila produkter testas, exempelvis hörselskydd och nödraketer.

– Det finns knappt några andra privatägda testcenter i Europa. Vi bistår med allt från kanoner till mätutrustning och filmkameror. Mycket går ut på att kontrollera att produkterna är säkra när man hanterar dem, berättar Johan Lidgren.

Området gränsar till det militära skjutfältet Villingsberg. En huggen gräns i skogen, som syns tydligt från luften, separerar de två. Ibland händer det att Stefan Bodo får rycka ut med helikoptern och släcka bränder även på andra sidan linjen.

Helikopterns bytta rymmer 800 liter vatten, oftast behövs inte mer än så för att släcka en begynnande brand. Stefan pekar ut ett antal branddammar som det, förutom de många sjöarna, går att hämta vatten ur. Under sina nio sommarhalvår på testcentret har han varit med och släckt ett 40-tal bränder.

– Jobbet är inte för vem som helst, det krävs en erfaren pilot. En ung förare vill mest upp och flyga, men det handlar inte så mycket om att flyga här. Det är snabbt upp, släcka och ner igen. Mitt eget flygintresse har sjunkit med åren, berättar Stefan Bodo.

Som gammal militär är det snarare verksamheten i sig han tycker är spännande.

Redo att delta i släckningsarbetet är också testcentrets 86 anställda, som har utbildats i att koppla ihop brandslangar, starta brandsprutor och annat som hör till.

– Varmt splitter räknar vi med. Oftast slår vi ner det väl-

Brandskyddsledaren Johan Lidgren och piloten Stefan Bodo på kullen de kallar för Benny Hill, som är basen för fyllt balja över skjutplatsen redan när skottet går.

digt fort. Vi har alltid en person som följer varje skott med kikare, säger Johan Lidgren.

I snitt tre gånger per år blir det såpass stora bränder att det blir hemgångsförbud. Verksamheten på alla skjutplatser stoppas, grindarna stängs och ingen personal får lämna området förrän branden är under kontroll.

– Det är oerhört viktigt att släcka snabbt och få igång verksamheten igen. För det är ont om tid – det kommer hit utländska kunder som bokat in sig långt i förväg och skickat hit produkter, säger Johan Lidgren.

Varje onsdag gör han och ställföreträdande brandskyddsledare en noggrann bedömning av brandrisken inför veckans kommande prov, bland annat genom att använda MSB:s app

Brandrisk ute. Därefter till-sätts de resurser som behövs. Det kan handla om att ha terränggående brandbandvagnar, helikoptern eller annan släckutrustning på plats från start eller i beredskap i närheten.

Är brandrisken för hög kan provgenomförandet ändras, exempelvis genom att man flyttar till en annan plats, skjuter i ett kulfång eller vattnar området innan.

– Inget lämnas åt slumpen. Är det riktigt illa säger vi att kunderna inte kan genomföra provet. De brukar ha full förståelse. Jag tror att den torra sommaren 2018 hjälper till. Efter den är folk i allmänhet betydligt mer medvetna om risker och problem med bränder i skog och mark.

Sedan dess ställer de in alla tester om det råder eldningsförbud. Den sommaren stod

med andra ord verksamheten helt still.

– Jag minns att jag läste att räddningstjänsten i Filipstad hade slut på slang. Då blir det väldigt konstigt om vi väljer att skjuta. Vi vill inte riskera att belasta räddningstjänsten ytterligare när det pågår en kris, säger Johan Lidgren.

Han började på testcentret 2015 och kan bara minnas att den kommunala räddningstjänsten behövt kallas in en enda gång när det började brinna i terrängen under en skjutning. Bedömningen gjordes att det egna brandskyddet inte skulle klara av situationen på egen hand. När räddningstjänsten dök upp var branden dock redan under kontroll.

Johan Lidgren beskriver helikoptern som tryggheten nummer ett. Den är i beredskap un-

brandskydd!

r helikoptern. På bara ett par minuter får Stefan upp helikoptern i luften. Är brandrisken hög hovrar han med

FOTO: SANNA EMANUELSSON

der dagtid på vardagar från april till och med oktober, men eftersom Stefan Bodo väljer att bo på området under veckorna hör det inte till ovanligheterna att Karlskogaborna hör det surrande ljudet från helikoptern även kvällstid.

– Om det är torrt, eller om jag tycker att det luktar rök, brukar jag ta en tur för att kontrollera att det inte har legat och pyrt någonstans. Särskilt inför helgerna när jag åker härifrån, berättar Stefan.

På bara några minuter hinna han få upp helikoptern i luften och kan se flera mil. Ibland noterar han en rökpelare utanför området och kontaktar 112.

Just den här majdagen är det regnigt men bara någon vecka tidigare inträffade årets första större brand i gräset och ljungen vid en stor, öppen testyta.

– Vinden var ganska kraftig så branden spred sig snabbt. Den avbrända ytan blev cirka 100 gånger 200 meter och släcktes med helikopter och två bandvagnar på cirka två timmar. Skylten med hemgångsförbud ställdes ut tills branden var under kontroll. Vi hade fyra personer på efterbevakning under natten, berättar Johan Lidgren.

På vissa riskområden, där det finns blindgångare som kan explodera av hettan, får i princip ingen brandsläckning göras av säkerhetsskäl.

– Om elden inte har hunnit släckas på 15 minuter får det helt enkelt brinna tills det brunnit ut. Vi kan inte ha folk därinne om granater börjar smälla.

Några incidenter med blindgångare har hittills inte inträffat. Risken innebär emellertid

att den kommunala räddningstjänsten inte får bege sig in på området utan att först kontakta testcentret – tydlighet på den punkten var ytterligare något som sommaren 2018 förde med sig. Sedan dess har Johan Lidgren besökt alla räddningstjänster i närområdet och informerat om verksamheten.

Han är väldigt stolt över hur väl företagets brandskydd fungerar och skräms inte av tanken på en solig sommar.

– Oavsett väder är jag nöjd. Regnar det så minskar brandrisken. Är det sol kan jag ta en öl på altanen efter jobbet och känna mig trygg eftersom Stefan finns på plats med helikoptern. Jag har världens bästa jobb!

MARIA HANSEN

Johan Lidgren visar hemgångsförbud-skylden. När den ställs fram får ingen lämna området.

FOTO: SANNA EMANUELSSON

En brandbandvagn ska köras ut i skogen inför en kommande skjutning.

FOTO: SANNA EMANUELSSON

Testområdet är fullt av sjöar och branddammar.

FOTO: SANNA EMANUELSSON

FAKTA

Bofors Test Center

■ Sedan Bofors delades upp på olika ägare 1999 drivs Bofors Test Center som ett eget tjänsteföretag av Saab, BAE Systems och Euronco.

■ Omsättningen är 160 miljoner kronor per år. Hälften står ägarna själva för när de bland annat testar

missiler. Resten av omsättningen kommer från externa kunder, som testar främst militära, men även civila, produkter.

■ Några produkter som testats på fältet är bland annat artillerisystemet Archer, Bofors 40 mm automatkanon, artillerigranaten Excalibur och högprecisionsgranaten Bonus.

■ Sammanlagt genomförs cirka 600 tester per år, allt från enkla prover till avancerade som pågår i veckor.

■ Förutom skjutprover finns också möjlighet till så kallade miljötestlighetsprover (skakprover, värmeprover m.m.) för exempelvis bilindustrin.

■ Företaget är även störst i Sverige när det gäller destruering av gamla sprängämnen.

TJUGOFYRA

X

Lösning sidan 27

								PRAKT-FULL KLÄDSEL	GRUPP-MEDLEMS EGNA SKIVA	KÄM-PAT	500 FÖR CAESAR RUF SIGT		←	SOM IDAG				
								VINDA	→									
								GLOTT	→									
								ISLAM- LEDARE & ÅR LÄTT ATT TÄNDA			VÄXA I DET FÖR- DOLDA							
															LOCKAR TURIST MED SKUTA			
↓		TILL- VERKAS AVFART		PROME- MORIER- NA PARTI		SLÅR DEN PÅ SOM EJ VILL LYSSNA MAT FÖR PLACERA- MASSOR	DE	PÅ ÅK I BEIRUT			DYSTER SLING- RANDE							
																OM- RÅDE	LEVER I TARRA- GONA FÖRE	SAMAR- BETAS MED ÅR LOJA
								LUSTIG ELEK- TRON- VOLT				BELÄGNA I MITTEN RÄV- BOETS						
				STADS- DEL I STHLM SLING- RAR SIG											ERÖV- RAR			
→						USCH FÄR JYCKE GÅ LÖS I				SYLVES- TER MYCKET SNÖIG								
ÄR EN AV FLERA I SKIDA		FUNGE- RAR																
MER AV- SLAPP- NAD								NATRIUM- KARBO- NATEN BERESTA							YTTRAN- DERÄTT SJUNGS SOLO			
STRÖM- MADE		PROVO- CERA GE DI					FEM BLAD- DRYCK- ER	MEDLEN INSTÄLL- SAM										FÖRE DETTA
KAMEL- DJUR	→					FINNS FÖR CYKLAR & NOTOR VERKTYG					DRA- PERAT PLAGG TOALETT- VÄSKA				I BOTTEN STÅR BALLERI- NA PÅ	→		
	→			LJUDAN- LÄGG- NINGEN FISK	L FÖRR						DELAR UPP KORNIKT MATERIAL						TIMMAR- NA VID VISS SKÄRM	OXUDDE 1484
	→																	↓
	→	HÖGT BELÄ- GEN FARM						KYLER LUFT BLÅ- BLODIG			FÖR- BINDA			SKÅDE- SPELS- PLATS	BLEV DEN FULA ANKUNG- EN			↓
								FRÄMRE DEL PÅ HÄST- SITS CHEF 50 ÅRS- INTER- VALLENS									DET SÅGS EXPRES- SEN HA?	↓
											FÖRUT- SÅGA			FAKTISKT FÖRBUND FÖR FRÖKEN				
								→									VISAR HJÄRT- KURVOR	
								KNIX- NING		↓	BERÖ- MELSER- NA				↓	EFTER DEAD- LINE	→	
								SPE- LAR						BLOM- STÄLL- NING			VIKT	→

Tankar om otrygghet blev konst

Att prata om brandsäkerhet är väl ingen konst?

Det kan det visst vara. Räddningstjänsten Skåne Nordväst testade nåt nytt: lät konstnärer fråga ungdomar om otrygghet och göra konst av svaren.

Utställningen Safe skills ska nu ut på turné.

Initiativet togs inför sommarens stora stadsmässa i Helsingborg, H22. Räddningstjänsten fick uppdraget att tänka ut en innovativ lösning på en klassisk uppgift.

Säkerhetsinformation till ungdomar låg nära till hands.

– Det är lätt att vi har varit på i gamla hjulspår och återberättar sånt som vi upplevde när vi var unga, men vi har ingen aning om vad de är med om nu, säger Dennis Borg, brandinspektör på Räddningstjänsten Skåne Nordväst, RSNV.

RSNV började med att söka en projektledare utifrån. Valet föll på författaren Ester Roxberg.

– Hon kommer från en helt annan planet än vi och snöar inte in på att upprepa att man ska ha brandvarnare och inte röka på toaletten.

Det var hennes idé att ta hjälp av kulturen. Konstnärer fick intervjua ungdomar om deras vardag och skapa konstverk utifrån svaren.

I ungdomarnas berättelser har sju huvudrisker utkristalliserats: brand, gruppträck och mobbning, otrygg miljö, narkotika och alkohol, sociala medi-

Den som tittar närmare på det som karvats in i bänken ser att det inte är vanligt klotter utan budskap om trygghet och tillförsikt.

FOTO: LINA ALRIKSSON

er, brottslighet, samt psykisk ohälsa.

Konstnärerna har blandat olika material och tekniker: virtual reality-hjälm, broderad text, träskärmar, videofilm, en parkbänk där budskap karvats in och ljudkonst som återger ett störande brus från sociala medier.

Kritiska röster har ifrågasatt såväl varför räddningstjänsten ska göra en utställning om psykisk ohälsa som valet av metod.

– Vi jobbar för att säkra ett tryggare samhälle. Det här är en ny metod, svarar Dennis Borg.

– Och vi skulle inte ha anlagda bränder om inte psykisk ohälsa fanns, kommenterar Ester Roxberg.

Utställningen vänder sig i första hand till ungdomar i årskurs fem-nio men den har setts också av vuxna inom räddningstjänsten, polisen och politiken.

– Det har varit en ögonöppnare. Det är påtagligt hur dåligt många unga mår, säger Dennis Borg.

ANNIKA LINDQVIST

FAKTA

Safe skills

I Skåne har sammanlagt 3 000 elever besökt Safe skills, siffran skulle ha varit högre om det inte hade varit för pandemin.

Hösten 2021 var den uppställd i Helsingborg och under våren har den visats i Malmö.

I början av sommaren kan den ses på mässan H22 i Helsingborg, innan Safe skills reser vidare, först till Bergsjön i Göteborg och sedan till Västerås.

Därefter finns det utrymme för fler att anmäla intresse för att ta den till sin kommun eller sitt räddningstjänstförbund.

Ett villkor från finansören Allmänna Arvsfonden var att utställningen skulle vara flyttbar.

Skopande flygplanen har blivit barnbok

Det har kommit en ny del i den populära barnboks-serien om Halvan. I den jobbar Halvan som "brandflygare".

I boken, som heter Här kommer brandflygplanet, är Halvans jobb att släcka bränder från luften med hjälp av sitt flygplan. Planet han flyger ser ut som de flygplan MSB har som förstärkningsresurs.

Boken lyfter klimatförändringarna, konsekvenser de ger och hur flygplan kan användas för att hjälpa till med att släcka stora bränder.

Bland annat får läsarna lära sig om pontoner, skopor, roder,

vattentankar och skogsbränder.

– Halvan-böckerna är klassiker och älskas av massor av barn. Att man väljer att göra en bok om planen visar att de har blivit en naturlig del i samhällsberedskapen, säger Roger Gustafsson på MSB.

Bakom boken står författaren Arne Norlin och illustratören Jonas Burman.

Detta är inte första gången de skopande planer avbildas. Förra året hamnade de på Postens frimärken.

I boken jobbar Halvan som "brandflygare".

VINN BOKEN!

Gå in på Tjugofyra7:s Facebook-sida för att tävla. Vi lottar ut tre exemplar.

Likt galten Särимner återföds lastbilen dagen efter slakt. Jörgen Uhrbom tror fordonet kan användas för losstagningsövning i tio år, minst.

FOTO: PER LARSSON

Evighetsbilen ett klipp

■ Återuppstår likt Särимner dagen efter losstagningsövning

GÖTEBORG

Brandmännen klipper sönder lastbilen för att öva avancerad losstagnning.

Dagen efter är Volvon återställd likt grisen Särимner och nästa insatsstyrka kan gå loss med verktygen.

■ – Vi kan använda lastbilen för övning i tio år. Minst, säger Jörgen Uhrbom, trafikinstruktör vid räddningstjänsten Storgöteborg.

Volvo erbjöd räddningstjänsten några moderna lastbilar som enbart gått som testfordon, för att öva losstagnning med.

Storgöteborg har 16 arbetslag som ska behärska avancerad losstagnning, nivå 3, som innebär tunga fordon och komplicerad losstagnning.

– Men om det första arbetslaget klipper sönder lastbilen, vad ska då de övriga 15 öva på?

Jag tänkte att det här får vi inte slarva bort, och fick idén om en evighetsbil, säger Jörgen Uhrbom.

Sagt och gjort. Uhrboms idé blev verklighet med hjälp av brandmän i Kungsbacka och Lindome som modifierade fordonet. Nu har samtliga 16 arbetslag övat och lastbilen är fortfarande välmående.

Skälet är att det är arbetsflödet som Storgöteborg vill öva. Att insatsstyrkan gör rätt saker i rätt ordning. Tillvägagångssättet ska vara självklart när man står på en riktig olycka.

– Då ska brandmännen inte behöva tänka så mycket. De ska veta hur de säkrar fordonet mot rullning, stabiliserar hytten och arbetsflödet för att få ut föraren.

Vilken kraft det är i att klippa av en stolpe eller bända upp en dörr är inte intressant i övning-

Fick idé

”Om det första arbetslaget klipper sönder lastbilen, vad ska då de övriga 15 öva på?”

Jörgen Uhrbom, trafikinstruktör, Räddningstjänsten Storgöteborg

en och skulle dessutom förstöra lastbilen.

Därför har man med några fyndiga lösningar skapat evighetslastbilen.

■ En bit av framrutan har sågats bort och ersatts med en plastlåda där en masonitskiva placeras. Under övning sågas masonitskivan sönder.

■ Ett stativ har svetsats fast vid främre stolpen. I det placeras en trästav som figurerar stolpe och klipps av.

■ Framför förardörren har

gjorts en konstruktion där gångjärnen kan bändas loss utan att något förstörs, förutom de två spikar som sitter som sprintar i gångjärnen.

■ Dörrens låskolv är ersatt med en tredje spik som sitter i karmen och där dörren kan trädas in.

■ För att inte släppa 70 kilo dörr till marken har det fästs en anordning så att dörren kan fällas ner till marken.

– **Det går åt tre spik**, en träbit och en masonitbit. Varje övning kostar runt 15 kronor.

■ **Tycker brandmännen det är ett realistiskt sätt att öva när de inte får gå loss med sina verktyg på riktigt?**

– Absolut. De reagerar mest på att det är krångligare än de trodde att få ut en patient ur hytten. Misstänker man rygg- och nackskador blir det än mer komplicerat. Det går också att

ställa bilen i ett dike för att göra arbetet mindre bekvämt.

Kunskap om helheten och i vilken ordning moment ska göras kan vara avgörande för att inte riskera att skapa problem i nästa steg.

– Många har svårt att se en bit in i insatsen, varför det blir som det blir när man gör som man gör. Det har inträffat att en kil placerats för att stabilisera fordonet, men att den i ett senare skede hindrar möjligheten att öppna dörren. Man måste också tänka till om var arbetsplattformen placeras för att inte vara i vägen i nästa moment.

När fordonet stabiliserats ska det, om det behövs, förberedas för att kunna dra hytten med kätting.

– Det finns efter krock risk att hyttfästen släppt. Drar man då vippar hela hytten framåt.

En trästav figurerar främre vänstra stolpen, klipps av och ersätts nästa dag.

Med en fiffig lösning kan gångjärnen bändas loss utan att de förstörs, bara en spik som bryts av.

Brandmän i Storgöteborg övar moment och öppnar bilens vindruta, men en del av rutan har ersatts av masonitskiva och "rutan" kan sågas gång efter gång.

FOTO: RSGBG

God relation ger övningsmöjligheter

Vi gör alla moment för att säkra hytten fram till kättingdraget.

Arbetsflödet fortsätter med att såga upp rutan, klippa av stolpen och få loss dörren. Därefter ska den skadade ur hytten, vilket kan kräva olika åtgärder på grund av hur svårt skadad denne är.

För Jörgen Uhrbom handlar det bara om att göra rätt, snabbheten prioriteras inte.

– Men när rätt flöde tränats in och osäkerhet försvinner kommer det att gå fortare och fortare. Får arbetslaget in en ny person ska de boka ny övnings-tid här, så att alla är med på banan.

Jörgen Uhrbom tror att lastbilen kommer hänga med länge som losstagningsobjekt.

– Det som kan sätta stopp är att lastbilen blir omodern. Men Volvo har sagt att chassit på de här bilarna inte kommer ändras under de närmaste tio åren.

Särimer-bilen på Färjenäs övningsområde hinner återuppträffa många gånger.

PER LARSSON

GÖTEBORG

Tre moderna lastbilar och en ny personbil.

En god relation med Volvo skapar intressanta övningsmöjligheter.

– Jag har förmedlat mina tankar och idéer, fått tummen upp att få lastbilarna. Vi har skrivit avtal om hur de får användas, säger trafikinstruktör Jörgen Uhrbom.

Evighetslastbilen har väntats i tre månader. Nu ska även en personbil, en helt ny och fullt utrustad Volvo V90 C6, byggas om till evighetsbil.

■ **Hur ofta övade ni losstagning från lastbil innan idén om evighetslastbilen formades?**

– Egentligen aldrig. Det var om något arbetslag hade tur att hitta en på skroten.

På övningsområdet finns ytterligare två moderna lastbilar som levererats från Volvo Technology AB. En med trailer och den andra med elmotor.

– Lastbilen med trailer an-

vänds för losstagning när personbil i kollision hamnat under trailern och en person ska räddas ur bilen.

Planen är att den ena lastbilen också ska användas för en utbildningsfilm som förhoppningsvis produceras tillsammans med MSB. Jörgen Uhrbom har varit i kontakt med Trafikverket och länsstyrelsen och får låna ett vägavsnitt som tillfälligt kommer stängas för att genomföra filmningen.

– Det blir en vanlig singelolycka med lastbil liggande i ett dike. Vi tänker filma hela flödet, från räddningstjänstens uttryckning till att bärgaren transporterar bort lastbilen.

Den eldrivna lastbilen är ett framtidsprojekt för att lära mer om en växande fordonsmarknad.

– Snart spottas det ut rejält med eldrivna lastbilar. Tanken är att Volvos el-expert kommer hit och hjälper oss att ta fram utbildningsmaterial.

Nya utbildningar inom ledning igång

De mer grundläggande delarna i MSB:s nya ledningsutbildning är igång.

Under våren har ett flertal kurser för gruppleadare och styrkeledare genomförts.

■ – Deltagarna i de båda kurserna samläses och för majoriteten pekar utvärderingen på väldigt goda resultat, säger Anders Forsell, utbildningsutvecklare på MSB.

Det nya systemet för ledningsutbildning, som bland annat ersätter räddningsledning A och B, presenterades i höstas.

Till kurserna styrkeledare och insatsledare, som kan sägas vara ersättarna, har det varit många sökande. För andra kurser har det varit något trögare.

– Initialt var det lågt intresse för utbildningen för gruppleadare. Det kommer sig nog av att det är en ledningsutbildning vi inte haft tidigare. Men intresset har ökat.

Kursen gruppleadare, tre veckor, ger avgränsad ledningsförmåga utan behörighet som räddningsledare.

Generellt sett har kurserna för gruppleadare och styrkeledare, nio veckor, fått bra betyg av deltagarna, det visar utvärderingar av de kurser som genomförts under våren.

– Men vi behöver få in utvärderingsdata över ett helår för att få en uppfattning om vad vi eventuellt behöver skru-

Respons

”Vi behöver få in utvärderingsdata över ett helår för att få en uppfattning om vad vi eventuellt behöver skruva på.”

Anders Forsell, utbildningsutvecklare, MSB

va på. Vi kommer också ha möten med utbildningsutskottet, med representanter från SKR och räddningstjänster, för att få deras åsikter, säger Anders Forsell.

Fyra kurser för styrkeledare har genomförts under vårterminen med 24 platser på varje kurs. Som mest har det varit 53 anmälda till en kurs. I höst var tre kurser inplanerade, nu har en extra kurs satts in. Till en kurs har 79 personer anmält intresse.

– Kursen ersätter ju räddningsledning A som var en institution, och lockar många.

Även till insatsledare är anmälningsläget gott.

De nya utbildningarna för regional insatsledare, vakthavande befäl och vakthavande räddningschef genomförs för första gången i höst och är i dagsläget inte fyllda.

PER LARSSON

Mat temat på årets krisberedskapsvecka

■ Den nationella kampanjen Krisberedskapsveckan vill i år sätta fokus på hoten mot vår matförsörjning, men framförallt på hur vi tillsammans kan stärka den.

– När vi pratar hemberedskap är mat det som många kommer att tänka på och människor tar gärna till sig tips om vilka matvaror som kan vara bra att ha i sin krislåda. Att

Fler kurser i likabehandling

■ I fjol erbjöd Nätverket Jämställd Räddningstjänst, NJR, för första gången en kurs i likabehandling, med ledare från Försvarmakten. Platserna gick åt snabbt och nu ges ett nytt tillfälle att gå kursen digitalt. Datumet är 5-6 oktober.

Utbildningen utgår från si-

vi inte kan ta för givet att alltid ha tillgång till varor i överflöd och bara dra betalkortet i kassan visade sig också förra sommaren i samband med cyberattacker mot en stor livsmedelskedja, säger Christina Andersson, samordningsansvarig för Krisberedskapsveckan på MSB.

Kampanjen genomförs 26 september till 2 oktober.

suationer som kan uppstå på jobbet eller i mötet med allmänheten. Två personer från varje räddningstjänst ska delta för att kunskapen ska få genomslag på arbetsplatsen.

Kursen är gratis för NJR:s medlemsorganisationer.

I MSB:s förstärkningsresurser finns numera även personal för samverkan och ledning. 45 personer är utbildade och tillgängliga som resurs när inte egna organisationen räcker till.

FOTO: ERIK FLINK, MSB

– En fantastisk resurs

■ 45 personer kan förstärka vid svåra räddningsinsatser

45 erfarna personer är utbildade och tillgängliga som förstärkningsresurs för räddningstjänster när inte egna organisationen räcker till.

– Det är en fantastisk resurs, säger Erik Flink, MSB:s operativa avdelning.

■ En av de förstärkningsresurser som det hos MSB kan begäras tillgång till vid insatser är stöd till samverkan och ledning. Våren 2020 utvecklades en delresurs, stöd till räddningstjänst.

MSB rekryterade personal, 102 anmälde intresse och 47 blev utbildade. Resursen rullade igång samma år och nu finns 45 personer tillgängliga när någon behöver stöd.

– Intresset att medverka var stort, och de vi rekryterade har gedigen räddningstjänstbakgrund, säger Erik Flink.

Resursen för räddningstjänst är indelad i tre profiler: stöd till organisering, stöd till kvalificerad insatsledning och stöd till kvalificerad övergripande ledning.

All personal har dock fått samma grundutbildning, med syfte att ha kunna matcha olika behov och vara en skalbar och flexibel resurs.

Förstärkningsresurser för

samverkan och ledning (FSOL) är en stor och bred resurs. Förutom det övergripande för samverkan och ledning finns delresurser för räddningstjänst, samband och gis (geografiska informationssystem).

När en organisation behöver hjälp kan den välja att begära stöd med olika delar inom samverkan och ledning.

– Vid stora räddningsinsatser är det sannolikt att räddningstjänstresursen aktiveras tillsammans med annan nationell förstärkningsresurs.

Under skogsbränderna i Mönsterås förra sommaren begärde räddningstjänsten luftburet stöd från MSB, och fick åtta helikoptrar plus två flygplan.

Men Mönsterås behövde även hjälp med att organisera och koordinera luft- och markresurser, samt med samband. Tre respektive två personer kallades då ut från förstärkningsresursen.

– Flygande stöd är den resurs vi aktiverar oftast. När det blir många flygande resurser eller är

Erik Flink

en komplex insats, kan det behövas hjälp med att koordinera och leda resursen. Det var vad som hände i Mönsterås och vi har personer i räddningstjänstresursen som har bra koll på flygande resurser, även om det inte är en profil i resursbasen.

Begäran av personellt stöd kan också kombineras med behov av annan materiel, exempelvis Rakelterminaler och tillfällig nätförstärkning. Är sambandet svårhanterat kan även en sambandsledare engageras.

– När det blir omfattande kan man med fördel begära ut materiel och en sambandsledare från MSB som kan sätta igång apparaten och organiseringen kring just den materielen.

Erik Flink ser flera orsaker till att det var stort intresse att bli en del av förstärkningsresursen för räddningstjänst.

– Dels handlar det om viljan att hjälpa, att stötta vid olika insatser. Men det handlar nog också om möjlighet till personlig utveckling.

■ **Räcker det med 45 utbildade för räddningstjänstresursen?**

– I nuläget tycker vi att det räcker. Vi behöver ha en balans mellan att personalen får erfarenhet i rollen inom förstärk-

ningsresursen och samtidigt kunna möta behov motsvarande 2018. Nu är det fyra som varit ute på uppdrag.

■ **Om skogsbränder liknande 2018 inträffar igen, skulle alla vara aktiverade då?**

– Då skulle många av dem vara engagerade på sin egen arbetsplats, sannolikheten att övriga aktiveras är nog stor. En styrka med den här resursen är att personalen har geografisk spridning över landet.

En annan fördel med förstärkningsresursen är att stödet är flexibelt, det kan anpassas efter vad en organisation behöver hjälp med.

Kravet på anslutning till större enhetliga ledningssystem (ELS) är genomfört, vilket innebär att räddningstjänster i dag tillhör större ledningssystem än som var fallet 2018.

■ **Minskar det behovet att begära stöd?**

– Det är nog både och. Muskler finns på ett annat sätt i ledningssystemen. Men med det finns också större kunskap om vad man behöver stöd med och vilken hjälp som finns att få. Förmågan att begära och ta emot resurser har ökat.

PER LARSSON

FAKTA

FSOL

■ Förstärkningsresursen för stöd till samverkan och ledning (FSOL) med delresurser stödjer ledningsfunktioner vid olyckor, kriser och andra samhällsstörningar.

■ Resursen består med olika förmågor och funktioner. Några exempel är: stab/skiftnationer, stab/krisorganisationer, metod- och processtöd, kriskommunikation.

■ Vid osäkerhet om vilket stöd som behövs och är möjligt att få kan MSB hjälpa till att reda ut problembild och behov.

■ FSOL kan kompletteras med tre delresurser, räddningstjänst, samband, och gis/geocell.

■ FSOL-räddningstjänst är ett stöd vid omfattande eller komplicerade räddningsinsatser. Här finns personer med gedigen operativ erfarenhet från kommunal räddningstjänst.

■ FSOL-samband kan efterfråga när det ställs stora krav på väl fungerande sambandslösningar. Stöd kan ske med extra Rakelterminaler och personal för att till exempel upprätta sambandsplaner.

■ FSOL-gis/geocell stödjer pågående insatser med geografiska analyser och visualiseringar av gis-expert. MSB kan också aktivera Lantmäteriets förstärkningsresurs geocell, som producerar och skriver ut kartor på plats med egen så kallad plotter.

Ingen förbättring efter #metoo – tvärtom

GÖTEBORG

Arbetsmiljöproblemen som ledde fram till metoo-uppropen är kvar.

Antalet kvinnor inom räddningstjänsten som säger att de utsatts för kränkningar eller nedvärderande behandling har ökat. Samtidigt har färre utsatta anmält trakasserier. Det framkommer av enkätsvaren från medlemmar i föreningen Kvinnor i räddningstjänsten.

■ Närgångna frågor om ditt sexliv, utskällningar inför hela gruppen, kollegor som hänskrattar när du gör ett misstag eller direkta våldtäktsförsök. Metoo-uppropen berättar om olika typer och grader av kränkningar.

Räddningstjänstens metoo-upprop heter #larmetgår och blev offentligt i november 2017. Vad hände sedan? Det undrade Räddsam VG och bjöd in till en kunskapsdag den 6 april. Att temat engagerar är uppenbart. Teknisksalen på Gårda brandstation i Göteborg var fullsatt och Anna Sahlberg, strateg på Räddsam VG, hade en kölista.

– Ibland har det varit svårt att få gehör för de här frågorna, och det är väldigt roligt att intresset är så stort nu, säger Anna Sahlberg.

Problemen har inte försvunnit, det framgår av de enkäter som föreningen Kvinnor i räddningstjänsten, Kirtj, skickat till sina medlemmar. År 2018 svarade 18 procent att de hade varit utsatta för kränkningar, trakasserier eller sexuella trakasserier under det gångna året. När föreningen i våras ställde samma fråga rörande 2020 och 2021 svarade 33 procent att de hade utsatts.

Dessutom är det en högre andel som avstår från att anmäla kränkningarna till arbetsgivaren. År 2018 svarade 58 procent av de trakasserade att de inte hade anmält. I den senaste enkäten var motsvarande siffra hela 81 procent.

Motiven för att inte anmäla var bland annat: ”Det var ju chefen som sa kränkande saker”, ”Känslan är att jag bara

Kerstin Dejemyr var med och startade polisens upprop #nödvarn. Hon deltog i Räddsam VG:s kunskapsdag i våras.

FOTO: ANNIKA LINDQVIST

skulle upplevas som gnällig och missgynna mig” och ”Det skulle bara bli värre”.

En möjlig tolkning är att fler kvinnor har satt ord på vad de har varit med om, men att de inte litar på att de får stöd när de berättar.

– Det värsta är att folk inte vågar anmäla. Men jag kan förstå att de inte gör det. Det är alldeles för många arbetsgivare som signalerar att de inte har uppmärksammat problemen, säger Mia Albertsson, sekreterare i Kirtj.

Vilka effekter uppropen har fått beror i stor utsträckning på ledningens reaktioner.

Kerstin Dejemyr var med och startade polisens upprop #nödvarn. Facebookgruppen hade nästan 5 000 medlemmar och initiativtagarna samlade in ett hundratal vittnesmål som de presenterade för dåvarande rikspolischefen Dan Eliasson.

– Han tog det på rätt sätt, och sa: ”Jag har inte förstått vid den, jag behöver ta det till mig och lära mig mer”.

Men Dan Eliasson gick från Polisen till MSB. Den nye rikspolischefen Anders Thornberg hade enligt Kerstin Dejemyr inte alls samma ödmjuka inställning.

– Han tyckte han hade all kunskap redan och var inte intresserad av att prata med oss.

För hennes egen del blev priset högt. Flera av de anonymiserade vittnesmålen i #nödvarn gäller grova brott, som våldtäktsförsök och fullbordade våldtäkter. En polis som får kännedom om brott har skyldighet att anmäla. Nu anmälde polismyndigheten Kerstin Dejemyr för att hon underlätit att rapportera brott. Anmälan lades ner, men Kerstin Dejemyr valde att sluta som polis. I dag är hon föreläsare, utredare och säkerhetsrådgivare på konsultbasis.

– Inom polisen blev tystnadskulturen tyvärr påspädd av metoo, folk håller tyst för att inte riskera att bli anmälda.

På ett övergripande plan tycker hon att metoo förde med sig något bra.

– Det blev lite som en örfil, ett uppvaknande och det gav energi till många. Men som i alla andra förändringsprocesser så går det väldigt lätt att halka tillbaka i något gammalt.

Inför de 90 åhörarna på Gårda brandstation, påfallande många män, underströk hon att alla har ett personligt ansvar.

– Ni måste bestämma er själva: vem vill jag vara?

Genusforskaren Ulrika Jansson var inne på samma linje när hon pratade om hur räddningstjänsten ska bli mer jämställd.

– Fundera över din egen roll.

Hur är du en del av problemet?

Det är mer än tio år sedan hon började studera räddningstjänsten och kunde notera att många hoppas att det ska finnas en enkel metod som snabbt leder till jämställdhet.

Dåliga nyheter: Det gör det inte.

– Men den som har förmåga att självreflektera lyckas mycket bättre.

ANNIKA LINDQVIST

FAKTA

Metoo

■ Metoo-uppropen tog fart i oktober 2017. Då vidarebefordrade den amerikanska skådespelaren Alyssa Milano på Twitter ett förslag om att alla kvinnor som blivit sexuellt trakasserade skulle skriva ”metoo” i sin status.

■ Upproten växte till ett jordskred. Forskare har listat fler än sjuttio svenska upprop där kvinnor inom olika områden har samlat vittnesmål över vad de varit med om. Till de mest uppmärksammade hör skådespelarnas #tystnadtagning, men här finns också bland andra vårdpersonalens #nustickerdettill, Svenska kyrkans #vardeljus, butiksanställdas #obekvamarbetsstid och lärarnas #tystiklassen.

Fler som drunknar än man trott

Antalet drunkningar i landet är mer omfattande än man tidigare trott.

Cirka 220 personer omkommer varje år till följd av drunkning. Ungefär hälften är rena olyckor och resterande suicid.

■ Totalt förekommer 440 drunkningstillbud, hälften överlever med eller utan skador.

Siffrorna kommer från SLS (Svenska livräddningssällskapet), MSB och Karolinska institutet och visar att det under åren 2003-2017 rapporterades in 6 609 drunkningstillbud.

SLS har en nollvision där ingen ska behöva drunkna på grund av okunskap, ett delmål är att antalet dödsfall ska halveras till 2030.

– SLS ska ännu tydligare ta ledartröjan och se till att det blir verkstad av arbetet, för att nå visionen noll drunkningar, sade sällskapetets generalsekreterare Magnus Erstrand på webinariet Vattensäkerhet.

Det finns i dag 20 stränder i Sverige som har någon form av bevakning, vilket SLS anser är alldeles för få. För att skapa sig en bild av behovet och nivå på bevakning erbjuder SLS att hjälpa till med en riskanalys efter ett koncept framtaget för ändamålet.

SLS anser också att badanläggningar behöver etableras i närhet till grundskolor eller i mindre samhällen i anslutning till bostadsområden, allt för att öka tillgängligheten.

– Simkunnigheten har klart påverkats av pandemin i flera kommuner på grund av inställd undervisning, trots att flertalet skolor fortsatte med undervisning men med begränsningar i framför allt barn- och ungdomsgrupper, och flertalet babysimgrupper med begränsningar. I spåren av det ser vi personalbrist. Vi har en simskuld i landet, och det finns ett stort tryck att betala av på den, säger Jörgen Hallberg, ordförande i Region Skåne.

Under webinariet diskuterades också att starta en kampanj liknande Aktiv mot brand, som inom vattensäkerhet kan heta Aktiv mot drunkning. SLS föreslås starta arbetet i sällskap med andra intressenter, bland annat MSB.

SMO-eleverna redo för nästa kapitel

BLIVANDE
DEL 4
BRANDMÄN

REVINGE

Med blandade känslor tar SMO-eleverna i klass HT20 examen.

– Jag har trivts så bra att jag skulle kunna fortsätta i två år till, säger Patric Lundell.

Kajsa Olsson känner sig däremot klar med skolan. För henne väntar nu en framtid som den första kvinnliga, tillsvidareanställda brandmannen i Kristianstad.

■ Två läsår har passerat sedan Tjugofyra7 hälsade på hos klass HT20 första gången. Då var det deras allra första vecka på den platsbundna utbildningen i skydd mot olyckor (SMO) på Revinge.

Om några dagar är de färdiga brandmän.

– Jag har trivts som fisken i vattnet och kommer sakna alla väldigt mycket, säger Patric Lundell och får medhåll av Kajsa Olsson och Felix Carlsson.

Många av eleverna lämnar Skåne direkt efter examenshögtiden, därför har de redan firat en del i förväg, bland annat med en grillkväll hos klassföreståndaren.

Men än är skolan inte riktigt slut. Den här dagen står insats och mängdträning för oljesanering på schemat. Dagen efter väntar både praktisk och teoretisk examination i ämnet – sedan är det bara utvärdering och inlämning av kläder kvar.

– Nerverna är lite utanpå nu, konstaterar Fredrik Severin, lärare i farliga ämnen och oljeskadeskydd.

Insatsen äger rum i en naturskön del av MSB:s övningsfält. På andra sidan Kävlingeån breder jordbruksmark, gårdar och rapsblommor ut sig. Scenariot är att en tankbil lastad med diesel krockat på en bro i grannbyn och nu är oljeutsläppet på väg nedför ån. Elevernas uppgift blir att hitta ett bra ställe att lägga ut en läns på, som ska stoppa och fånga in det fiktiva utsläppet.

Patric Lundell utses till arbetsledare medan Kajsa Olsson och några andra elever sätter på

Kajsa Olsson, Patric Lundell och Felix Carlsson.

Patric Lundell, på huk, utses till arbetsledare vid övningen i oljesanering.

sig vadarstövlar och beger sig ner i ån. Den visar sig dock vara för djup, så en båt måste sjösättas innan länsen kan placeras ut. Någon timme och massor av samarbete senare är länsen på plats. Fredrik Severin är mycket nöjd. Om nerverna var utanpå märktes det i alla fall inte på slutresultatet.

– Ni valde den bästa platsen med lugnvatten och la länsen i motsatt vinkel sett till hur vi gjorde igår på momentövningen. Det har jag bara varit med om tre gånger på tio år. Jättebra, berömmar han.

När lektionen är över lämnas utrustningen kvar på platsen. De som vill kan återvända efter lunchen för att öva mängdträning på land en sista gång inför examinationen.

Trots att pandemin gjort den platsbundna utbildningen lite mindre platsbunden i och med

att all teori skett på distans – förutom de senaste månaderna – tycker Patric, Kajsa och Felix att det har funkade bra.

Det enda trion egentligen saknat är levande markörer. Normalt sett brukar riktiga personer spela offer vid insatsövningarna, nu har eleverna fått använda dockor.

– Det gick heller inte att följa med ambulansen på ett skift, det var synd, säger Felix.

Vid sidan av insatsövningarna hade de allra mest sett fram emot den långa län (praktiken) under termin tre. Där föll många bitar på plats och det var också den terminen eleverna tyckte gick snabbast eftersom de knappt var i skolan.

– Efter långlän kände jag ett större lugn. Jag fick mer kött på benen – även om benen förstås kan bli ännu köttigare, skrattar Patric.

Felix, som tidigare berättat att han brottats en del med prestationsångest, säger att han tog fasta på ett medskick från praktikhandledaren.

– ”Våga göra fel”. Det hade jag med mig in på den sista terminen. Förut kunde jag hoppa över grejer, hålla mig undan lite, just av rädsla för att göra fel. På slutet har jag blivit tuffare på den fronten.

– Själv har jag bottnat mer i känslan av att inte vara ensam. Man behöver inte vara en mästare på precis alla områden. Tillsammans är vi bra. Det är en skön insikt, tillägger Patric.

Trots att de kommer sakna utbildningen och klasskamraterna är trion taggad på att börja jobba. För det är precis vad som väntar nu. Av alla i klassen är det bara två, tre stycken som inte ska jobba som brandmän i sommar.

Patric blev erbjuden sommarjobb på tre olika räddningstjänster. Valet föll på Lindome i Göteborg, dit det bär av direkt efter examen. Han har också sökt tre tillsvidare tjänster som han väntar på besked om.

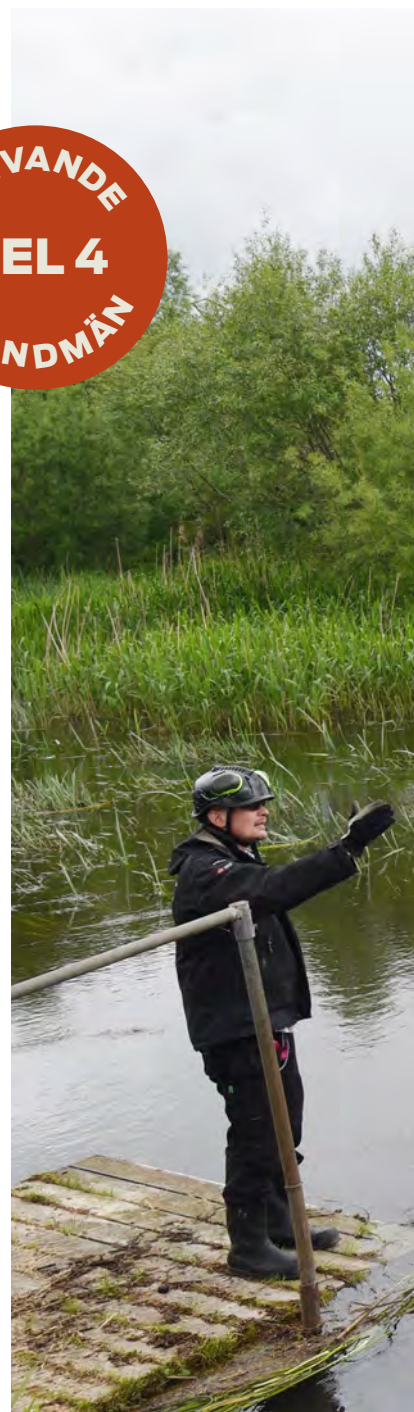
Även Felix erbjöds sommarjobb på tre platser och valde station Berga i Helsingborg. Han säger att en sten föll när han fick sommarjobb.

– Det känns som det finns jobb att få, åtminstone om man är beredd att flytta på sig, tillägger Patric.

Bägge killarna har hela tiden varit inställda på att så småningom bli räddningsdykare, så de håller ögonen extra öppna efter sådana tjänster. Felix kan dessutom tänka sig att bli lia-handledare.

Byta bostadsort är däremot inget Kajsa kan göra eftersom familjen är rotad i Åhus. I början av utbildningen var hon heller inte säker på om hon ville säga upp sig från jobbet som studieadministratör på Högskolan i Kristianstad. Nu är hon en av två personer i klassen, båda kvinnor, som redan fått tillsvidare tjänster.

Kajsa blir därmed den första kvinnliga, tillsvidareanställda brandmannen på räddnings-

Läraren Fredrik Severin övervakar när

tjänsten i Kristianstad.

– Valet blev plötsligt enkelt. Jag är jättenöjd med min nya tjänst. Mitt mål nu är att komma in i yrket ordentligt och förhoppningsvis kunna verka för fler tillsvidareanställda kvinnor på stationen.

När lunchrasten är slut sticker Kajsa, Patric och Felix tillbaka till Kävlingeån för att öva en sista gång.

Dagen efter kommer ett mejl: ”Vi klarade den praktiska examinationen, så nu väntar vi bara på svar om den teoretiska, men det gick nog fint det med”.

Vilket var precis vad det gjorde. Klass HT20 är numera ett minne blott – men 22 nya brandmän är redo att stärka upp runt om i landet.

MARIA HANSEN

eleverna lägger ut länsen som ska stoppa och fånga in ett fiktivt oljeutsläpp.

FOTO: MARIA HANSEN

Klass HT20 – nu ett minne blott.

FOTO: ANNICA NORDÉN

Vill se fler vägar in till SMO

Enligt MSB är rekryteringsbehovet inom räddningstjänsten omfattande och det behöver satsas på att göra utbildningen attraktiv. Hur tänker de nyexade brandmännen kring det?

■ Kajsa Olsson gick både ner i lön och fick färre semesterdagar när hon tackade ja till tjänsten som brandman. Hon tycker att lönerna bör höjas men menar att det inte är allt som krävs.

Både hon och Patric Lundell tror att det vore en fördel att kunna söka in till SMO på andra sätt än bara genom betyg.

– Det finns nog jättemånga duktiga brandmän därute som saknar tillräckligt höga betyg, men som är socialt och praktiskt begåvade, och på det kom-

Betyg
”Det finns nog jättemånga duktiga brandmän därute som saknar tillräckligt höga betyg.”

Patric Lundell, SMO-elev

mer man långt som brandman.

Patric påpekar att han tycker utbildningen varit jättebra med duktiga och passionerade lärare.

– Sedan finns det ju ämnen och områden som tilltalar en mer än andra, så kommer det alltid att vara. Men spontant hade det varit bra med mer praktisk mängdträning i form av insatser.

Alla med hemtjänst och trygghetslarm i Åtvidaberg har nu en rökdetektor kopplad till larmet.

FOTO: GAETAN BALLY/KEYSTONE/SCANPIX/TT

Ökad trygghet i Östergötland

■ Brandvarnande rökdetektor kopplas till trygghetslarmet

ÅTVIDABERG

En dödsbrand blev väckarklockan.

Alla med hemtjänst och trygghetslarm i Åtvidaberg har nu en rökdetektor kopplad till larmet.

– Det är en följd av utbildning för att förebygga brand hos de mest riskutsatta, säger Jenny Dahl vid Räddningstjänsten Östra Götaland.

Jenny Dahl tillträdde i januari 2021 som utvecklingsledare för särskilt riskutsatta. En ny tjänst inom Räddningstjänsten Östra Götaland med anledning av de nationella mål MSB formulerat för att minska antalet döda och skadade i bränder fram till 2030.

– Det är kärnan i mitt uppdrag.

Hon jobbar mot förbundets fem kommuner, ger insikter och utbildning. Eftersom fokus är på riskutsatta vänder man sig främst till de som besöker folk i hemmet.

– Det handlar om att tänka i termer kring trygghet och säkerhet när man är i någons bo-

stad, se risker och att de även inkluderar brand. Vårt krav är att man inte bara identifierar risker utan att det även finns en beredskap för att åtgärda dem, säger Jenny Dahl.

Jenny Dahl började med att besöka Åtvidaberg, och fick omgående respons.

– De är oerhört engagerade i frågan. När vi kom på besök var de ganska skakade efter att ha blivit tillplattade av Kalla fakta på TV, programmet hade tagit upp en dödsbrand som drabbat en person med hemtjänst och kommunen kritiserades. Det var lätt att få upp frågan på agendan i Åtvidaberg. Nu är de jättedrivna i frågan med en mycket engagerad verksamhetschef, säger Jenny Dahl.

Två ur varje arbetslag på hemtjänsten, som har över 100 anställda, har utbildats för att sprida kunskapen i sin organisation.

Därefter fick andra som besöker hemmen samma duvning, exempelvis hemsjuksköterska, personliga assistenter och boendestödjare.

Chefer inom socialtjänsten har också utbildats, då med mer fokus på arbetssätt och metoder.

Vilka som är särskilt riskutsatta och hur man tryggar deras tillvaro är i huvudsak vad utbildningen går ut på.

– Det kan vara små insatser som krävs. Hur ser utrymningsmöjligheter ut om det börjar brinna, står det möbler i vägen? Behövs spisvakt? Ligger man i sängen och röker? Det handlar mycket om riskfaktorer och riskbeteende.

Lisa Johansson var verksamhetschef för hemtjänsten när räddningstjänsten knackade på och ville utbilda, i dag är hon strategisk chef för utförarverksamheten inom förvaltningen.

– Den dödsbrand vi hade när jag var enhetschef berörde oss mycket. Vi frågade oss om vi kunde gjort något annorlunda, om vi kunde förhindrat. När vi fick hjälpen från räddningstjänsten kändes det angeläget att komma igång, säger hon.

Beslutet att alla med hemtjänst och trygghetslarm skulle få rökdetektor (brandvarnare)

kopplad till larmet togs snabbt, det medförde heller inte några egentliga kostnader.

– Vi skulle ingå nytt avtal med leasingföretaget och fick med rökdetektorer utan att kostnaderna ökade. Trygghetslarm är vi generösa med i kommunen, det får alla som ansöker om. Har man även hemtjänst kan man få rökdetektor.

Diskuteras behov av spisvakt handlar det om bostadsanpassning och då görs individuella bedömningar.

– Det finns ju massor med mer utrustning för säkerheten som inte vi serverar med. Men vi kan säga att vi tror du behöver ett rökförkläde och talar om var personen kan köpa det.

Lisa Johansson är övertygad om att kommunen tjänar på att installera rökdetektorer rakt av till de som har hemtjänst och trygghetslarm. Det är inget det ska läggas administrativ tid på.

– Och utbildningen vi fått är ingen engångsgrej. Utmaningen är att hålla det levande, för arbetet med att identifiera risker tar aldrig slut.

Förebygga bränder var nytt även för Jenny Dahl när hon anställdes vid räddningstjänsten i januari 2021. Hon är arbetsterapeut i grunden, har bland annat jobbat inom socialtjänst och kriminalvård och kom närmast från en tjänst som utredare i Söderköpings kommun.

Nu har hon även utbildat personal och politiker i Söderköpings kommun. Fastighetsägare har också getts kunskap om riskutsatta och hur man kan förebygga bränder, då mer kopplat till faktiska kostnader för en spisvakt kontra brandkostnader.

Utbildningen i de övriga medlemskommunerna Norrköping, Linköping och Valdemarsvik är planerad till i höst.

– Vårt arbete handlar om samverkan mellan många olika aktörer, även föreningar, kyrkan och anhöriga. Vi kan leda arbetet, men insatser måste göras av alla som träffar särskilt riskutsatta i ordinärt boende för att vi ska få resultat.

PER LARSSON

Dags för totalförsvarsdagen

Två gånger har man tvingats ställa in, men lördag 18 juni genomförs nationella totalförsvardagen i Malmö.

– Syftet är att öka kunskapen om vad totalförsvaret faktiskt är och att vi alla är en del av det, säger Ann-Charlotte Carlqvist, projektledare på MSB.

■ Från Nyhamnen upp till Stortorget kommer Försvarsmakten, civila myndigheter, frivilligorganisationer med flera visa upp och ge information om sin verksamhet. Kortare föreläsningar och debatter kommer att hållas på Stortorget.

Målgrupp för dagen är i första hand allmänheten.

– Vi hoppas och tror att detta blir den framgång vi planerar för och att det kommer 60 000-100 000 besökare, säger Ann-Charlotte Carlqvist.

Totalförsvardagen skul-

le genomförts i maj 2020 som en avslutning på den stora totalförsvarsövning som var planerad. Pandemin satte stopp för allt och totalförsvardagen flyttades fram till hösten samma år.

När det visade sig att pandemin skulle bli långvarig flyttades evenemanget till 18 juni 2022.

Planeringen fanns kvar, samtidigt har mycket hänt under två år. Nya försvarsbeslut har tagits, Ryssland invaderat Ukraina, det säkerhetspolitiska läget har förändrats och Sverige sökt medlemskap i Nato.

– Det har hänt mycket som man inte kunde skåda in i, en del omprioriteringar har fått göras när det gäller föreläsningar.

Osäkerheten i omvärlden har aktualiserat totalförsvaret, vilket borde innebära att evene-

Öka kunskap

”Vi vill visa på bredden på det civila försvaret där civila myndigheter och näringsliv är nyckelaktörer.”

Ann-Charlotte Carlqvist, MSB

manget lockar fler besökare än det skulle gjort 2020.

– Vi vill visa på bredden på det civila försvaret där civila myndigheter och näringsliv är nyckelaktörer. Samtidigt har myndigheter fått utökade uppdrag och vissa har svårt att resursmässigt mäta med att delta som utställare. Vi uppmanar alla att vara med, men det är en utmaning.

Runt 35 utställare kommer informera om sin verksam-

het under dagen som pågår klockan 10-16. Försvarsmakten kommer visa en del av sin utrustning, bland annat stridsfordon och mobila laboratorium.

Under eftermiddagen är det en flyguppvisning som inkluderar fallskärmshopp där hoppare landar i hamnbassängen och som övergår i en livräddningsföreläsning som påföljd.

– Det kommer hända saker i luften, till sjöss och på land. Men det får inte och kommer inte bli jippo av det hela. Läget i omvärlden är allvarligt och vi vill visa allmänheten hur vår svenska beredskap fungerar.

En vip-dag med föreläsningar genomförs redan på fredagen och vänder sig till myndighetsledare, representanter från näringsliv samt regionen och kommuner i Skåne.

– Då är fokus på rikets säker-

het, totalförsvaret, cybersäkerhet, krigets påverkan på svensk ekonomi och näringsliv.

Försvarsmakten och MSB står för totalförsvardagens kostnader och är huvudarrangörer i nära samarbete med Länsstyrelsen i Skåne och Malmö stad.

– Ett stort tack till Malmö stad som lägger ner ett fantastiskt jobb och har erfarenheter från Malmö-festivalen. Utan dem hade vi inte klarat det här.

■ **Kommer nationella totalförsvardagen att genomföras fler gånger i framtiden?**

– Vi hoppas det blir en fortsättning, den bygger ju på ett koncept som kan tas till andra platser. Men det handlar också om Försvarsmaktens övningscykel, att hitta ett tidsutrymme, säger Ann-Charlotte Carlqvist.

PER LARSSON

Ryssland utestängt från Barents – Sverige genomför egen övning

Övningen Barents Rescue i Bodö skjuts fram till 2024.

Då väljer Sverige att ta vara på gjorda förberedelser och genomföra en nationell aktivitetsvecka i Kiruna med fokus på civil beredskap.

■ Barentsrådet har på grund av invasionen av Ukraina beslutat att stänga av Ryssland från Barents-samarbetet med Finland, Norge och Sverige.

Barents Rescue är en del av samarbetet och genomförs vart tredje år. Nu har Norge beslutat att skjuta fram övningen i Bodö i september till 2024.

Övningen föregås av omfattande förberedelser. För att nyttja dem planerar Sverige för en nationell aktivitetsvecka i Kiruna, samma vecka i mitten av september som övningen i Bodö skulle genomförts.

– De förmågor som skulle övats i Bodö kommer genomföras i Kiruna, bortsett från vissa delar som att ta emot och ge internationellt stöd, säger projektledaren Maria Jontén.

Under Barents Rescue är en dag vigd för en omfattande fältövning. I Kiruna kommer det istället genomföras en rad mindre och enklare momentövningar i gamla Kiruna stad som erbjuder unik övningsmiljö.

– De kommer att kombineras med seminarieövningar, utbildning och träning som har koppling till de effekter man vill uppnå.

Eftersom aktiviteterna blir nationella öppnas också möjligheter att öva på annat sätt och annan typ av samverkan, fokus kommer läggas på ledning och beslutsfattande. För-

mågor med Rakel, gis och drönare kan utövas mer djupgående.

Veckan i Kiruna kommer bland annat ägnas åt ledning och samverkan på skadeplats, räddning i kallt väder, stoppa blödning, byggnadskollaps och utvärderingsmetoden AAR (After Action Review).

Det är i första hand verksamheter i Norrbotten och Västerbotten som kommer att delta i Kiruna, men även flera nationella myndigheter. Länsstyrelserna, räddningstjänster, regionerna och polisen i länen ingår i planeringsarbetet.

– Förhoppningen är att aktivitetsveckan kan generera ett koncept inom civil beredskap som kan genomföras på fler platser i Sverige, säger Maria Jontén.

LÖSNING TJUGOFYRA

Vill du ha en egen tidning? – så här prenumererar du

■ Tjugofyra7 är en gratistidning som alla intresserade kan prenumerera på. Vill du ha en egen tidning hem i brevlådan, eller kanske till jobbet? Skicka då e-post med adressuppgifter till: redaktionen@tjugofyra7.se

Adressändring

Har du flyttat och behöver adressändra, e-posta då också till: redaktionen@tjugofyra7.se Ange då också din gamla adress så vi kan hitta dig i prenumerationsregistret.

26 enheter larmades till dr

■ En omkom – räddningspersonal också nödställd i vattnet

Ett larm om ett drunknings-tillbud som till en början var ganska begränsat växte oroväckande snabbt.

När insatsen avslutades hade sju personer, varav tre av räddningstjänstens ytbärgare, varit nödställda och blivit undsatta.

En person omkom i samband med händelsen.

■ Utredare Hans Granholm från Räddningstjänsten Enköpings-Håbo har gjort ett gediget arbete med sin utredning av insatsen och med 65 intervjuer som underlag analyserat insatsen och dragit erfarenheter kring flera områden.

En eftermiddag i februari var ett flertal fritidsfiskare ute på isen på Ekolsundsviken, som är en del av Mälaren, och fiskade.

Ekolsundsviken är en vik i

nord-sydlig riktning i Enköpings kommun, cirka 1,5 kvadratkilometer stor och kan nås via flertalet vägar och platser.

Fiskarna flyttade under dagen sig runt på isen och några av dem gick igenom isen på ett par ställen men tog sig upp själva.

De fortsatte att fiska och två av dem drog sig på eftermiddagen bort mot den södra delen av viken. Där gick de igenom isen, hamnade i vattnet och denna gång kunde de inte ta sig upp själva.

Personer från fiskesällskapet och andra privatpersoner, som befann sig på land uppmärksammade deras belägenhet och ringde 112.

SOS larmade JRCC eftersom de skulle leda insatsen då Mälaren ingår i vattendrag med statligt ansvar, statlig räddnings-

tjänst enligt LSO (lagen om skydd mot olyckor).

Totalt larmades 26 enheter ut från fyra olika larmcentraler:

■ helikopter för sök och räddning och svävare från Sjö- och flygräddningscentralen (JRCC)

■ räddningstjänstfordon från Räddningscentralen Mitt

■ ambulanser och helikopter från sjukvårdens larmcentral

■ polispatruller från polisens räddningsledningscentral Mitt.

På grund av bristande uppgifter om var tillbudet inträffat och bristfällig samordning mellan ledningscentralerna anlände enheterna från de olika organisationerna till olika platser runt om Ekolsundsviken.

Det fanns inte något bra fungerande samband mellan

de larmade enheterna vilket resulterade i att ingen hade överblick över vilka enheter som var på väg, på plats eller vad de gjorde på platsen.

Det var också oklart vem som ledde insatsen ute vid Ekolsundsviken då ingen OSC (on scene commander) utsågs.

Resurserna flyttades runt på egna initiativ då det upptäcktes att det var lättare att komma till vattnet och de drabbade från andra platser än där man påbörjat insatsen.

Räddningstjänstens ytbärgare transporterade sig på isen mot de nödställda istället för att förflytta sig tillsammans med sina kollegor i fordon.

Efter att ambulanshelikoptern sökt och identifierat de två nödställda, räddades de av JRCC:s helikopter och personal

och sattes ned på land för vidare transport till sjukhus.

Under tiden sökning skedde hade fler personer tagit sig ut på isen för att undsätta de först drabbade och nu hamnade även de i nöd efter att ha gått igenom isen.

Även räddningstjänstens ytbärgare hade svårigheter och behövde undsättas. Totalt undsattes sju personer vid insatsen, en av de som först gick genom isen omkom.

En av de viktigare slutsatserna i utredningen är att det är av yttersta vikt att de ledningscentraler som hanterar en gemensam händelse kommunicerar och samverkar med varandra tidigt och under hela insatsen för att kunna genomföra sina respektive uppdrag.

De måste också se till att de

Statisk elektricitet drabbade

Vid insats med kolsyresläckare vid en brand i ett el-skåp, upplevde räddningstjänstens rökdykare en kraftig elstöt från golvet och upp i fötterna.

■ Sannolikt orsakades elstöten av en stor potentialskillnad (skillnad i elektrisk spänning) mellan rökdykare och omgivning i samband med att kolsyresläckaren användes.

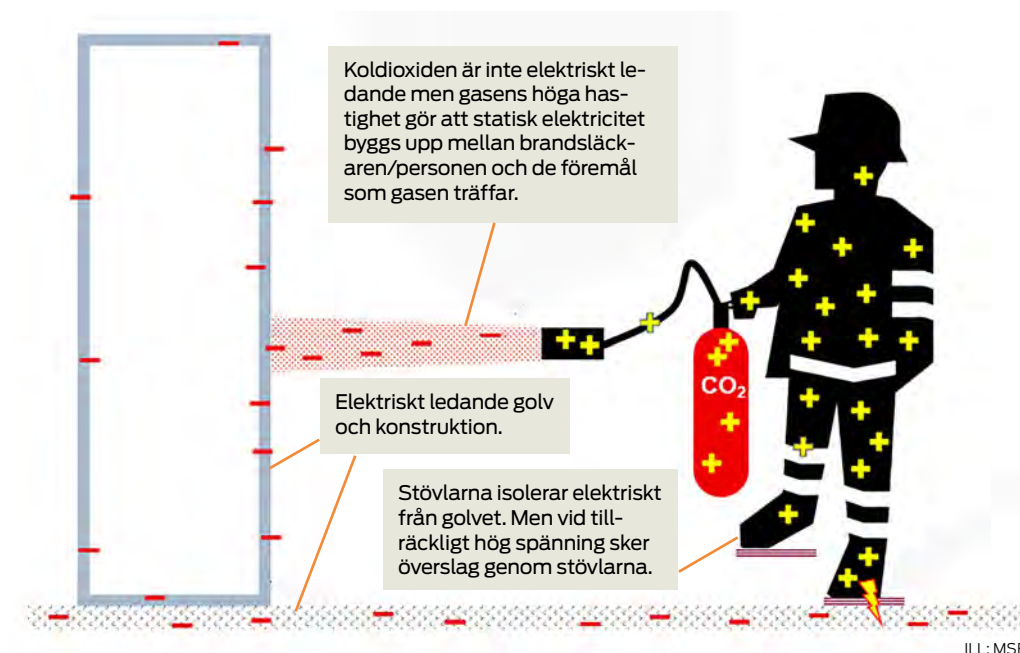
Räddningstjänsten larmades en decemberdag till ett automatiskt brandlarm. Redan under utlarmningen gavs information från SOS om att hantverkare meddelat att de råkat utlösa larmet.

Vid framkomsten möttes styrkan av personal på plats som meddelade att ett rum i källaren var rökfyllt.

De fick samtidigt information om att det var ett ställverk, där det tidigare under dagen skett arbeten.

En expert i form av elektriker fanns på plats och visade räddningstjänsten fram till aktuellt rum.

Ingen rök hade spridit sig utanför rummet och väl på plats öppnades dörren med hjälp av

elektrikerns nyckel. I utrymmet syntes ingen brand men viss rökutveckling.

Med värmekamera konstaterades att ett av skåpen var tydligt varmare än de övriga. Vid kontroll i kabelränna under centralen noterades att något varmt droppat ner från ett av skåpen, vilket bedömdes som en brand.

Efter samtal med elektri-

kern, bröts strömmen med hjälp av fyra större brytare. När räddningstjänsten fått bra information från elektrikern om el-säkerheten i utrymmet, gick rökdykare åter in i lokalen för att öppna aktuellt el-skåp.

Det brann med öppna lågor i skåpet och rökdykare genomförde två korta släckinsatser med kolsyresläckare från distans. Vid det andra försöket

upplevde rökdykaren att hen fick ström i sig från golvet och som kröp upp i kroppen och hen kastade sig ut från rummet.

I en välgjord olycksutredning av Frida Eiman Johansson, räddningstjänsten Östra Blekinge, beskrivs händelsen, olycksförloppet och orsaken till branden samt den strömstöten som brandmannen upp-

levde. Även MSB och Elsäkerhetsverket har varit delaktiga i utredningen.

Vid själva släckinsatsen stod brandmannen cirka 1,5 meter från skenor med inkommande ström, vilka var spänningssatta och frilagda med anledning av att branden smält ner mellanväggen mellan skåpen.

Rökdykaren hade ordinär rökdykarutrustning i form av larmställ, andningsapparat, handskar och gummistövlar. Inga brister i denna utrustning har identifierats.

Efter noggrann genomgång tillsammans med experter utsluts möjligheten till att ström från skensystemet skulle ha nått brandmannen. Det fanns inte förutsättningar för en sluten krets. Kolsyra och luft i sig leder inte ström.

Eftersom rökdykaren aldrig varit i närkontakt med skenor kunde inte heller tillbudet förklaras med att en ljusbåge inträffat.

Orsaken bakom tillbudet bedöms vara statisk elektricitet, som uppkommit i samband med släckinsats med kolsyresläckaren.

Rökdykaren har byggt upp

unkning

larmade enheterna får känne-
dom om vilka andra enheter
som är larmade och vilka sam-
bandsvägar som ska användas.

Händelsen uppfattades från
början som ganska liten av fle-
ra av de larmade enheterna då
de inte hade vetskap om mäng-
den resurser som larmats ut.

Men den växte mycket
snabbt i omfattning när flera
personer gick igenom isen och
det fanns då ett stort behov av
ledarskap på skadeplats. Därför
är det viktigt att en OSC utses så
att arbetet på skadeplats kan le-
das och samordnas på ett effek-
tivt sätt.

Det är också viktigt att de sam-
bandsvägar som beslutats
kommuniceras och används på
ett korrekt sätt så att alla enhe-
ter kan nå varandra för att sam-
verka och dela information.

En framgångsfaktor vid den-
na insats och andra insatser
där det är oklart var de drabba-
de befinner sig är att ha tillgång
till helikoptrar som kan söka av
större områden och meddela
övriga resurser var de drabba-
de befinner sig.

En förutsättning för att deras
inhämtade information är till
nytta är att den förmedlas till
övriga via beslutade sambands-
vägar och att den lämnas i för-
hållande till de positioner där
de larmade enheterna befinner
sig. Detta kopplar åter tillbaka
till behovet av tydlig ledning på
skadeplats och behovet av att
man använder beslutade sam-
bandsvägar.

Fler erfarenheter finns i ut-
redningen som kan läsas på
msb.se – se länk nederst på si-
dan.

ANNA ANDERSSON CARLIN

brandman

ett elektriskt fält mellan sig
själv, släckaren och omgivning-
en.

När potentialskillnaden blev
för stor medförde detta ett
överslag mellan golv och föt-
ter. Hade materialet i snöröret
i kolsyresläckaren varit svagt
ledande eller varit försett med
urladdningsstråd hade troligen
tillbudet aldrig skett.

Omständigheter som väliso-
lerade skyddskläder i en jordad
miljö tillsammans med torr luft
bidrar till att strömstöten kan
upplevas extra kraftig.

Enligt experter kan en hög
spänning laddas upp vid mun-
stycket på en kolsyresläckare i
samband med insats.

Det finns i händelserappor-
ter inte några liknande fall no-
terade vid de 100 gånger per år
som svensk räddningstjänst an-
vänt kolsyresläckare.

Däremot återfinns i Rädd-
ningsverkets bok ”Vatten och
andra släckmedel med Särd-
quist 2002” en beskrivning hur
en urladdningstråd i snöröret
på kolsyresläckaren skulle kun-
na förhindra uppbyggnaden av
statisk elektricitet. Men denna
tråd finns inte i dagens släcka-
re.

För fler detaljer samt be-
skrivning av själva brandorsa-
ken hänvisas till aktuell olycks-
utredning.

MATTIAS SJÖSTRÖM

3

ERFARENHETER

Kolsyresläckare – statisk elektricitet

- MSB, Arbetsmiljöverket och Elsäkerhetsverket bör utreda fenomenet vidare.
- Operativ räddningstjänstpersonal måste känna till riskerna med statisk elektricitet.
- Räddningstjänstens befäl bör ha en relativt defensiv hållning till användande av släckmedel i väljordade utrymmet såsom ställverk.

170 djur räddades

**Omfattande brand, risk för
brandspridning, hotade
djur, svårigheter med snö-
fall och vattenförsörjning.
Det var vad som mötte
räddningstjänsten på Got-
land en vinternatt.**

■ Trots det lyckades man hål-
la det mål som räddningsleda-
ren inledningsvis beslutade
om: rädda djuren och hindra
brandspridning till angräns-
ande byggnader.

Avgörande var den tidiga ut-
larmningen av resurser.

En februarinatt vaknade äga-
ren och grannar till en ladu-
gård av att det knastrade och
smällde. De upptäckte att det
brann i ladugården, larmade
via 112 och började evakuera
djuren ur byggnaden.

Räddningstjänstens sta-
tioner i Slite respektive Visby
larmades omgående. Redan
vid utlarmningen framkom att
det var utvecklad brand och ett
stort antal djur hotade.

Tidigt kompletterades ut-
larmningen med ytterligare
stationer från Fårösund och
Kräklingsbo och en brytpunkt
upprättades av räddningscen-
tral Mitt (Stockholm).

När räddningstjänsten an-
kom platsen, var det fullt ut-
vecklad brand i ladugården
och djur sprang lösa på gårds-
planen. Räddningsledaren be-
slutade att rädda djuren och
hindra brandspridning till
närliggande boningshus och
djurstall.

I takt med att fler resurser
anlände byggdes en skade-
platsorganisation upp med
två sektorer och lednings-
plats. Kontakter togs med ve-
terinär, maskinringen, Tib
Gotland, restvärdesledare
med flera.

Just veterinär och maskin-
ringen var värdefulla för om-
händertagande och transport
av djur.

Släckinsatsen fortskred
och man lyckades förhindra
brandspridning till intillig-
gande boningshus samt djur-
stall med 250 djur.

Den brandhärjade ladu-
gårdsbyggnaden på drygt 1100
kvadratmeter totalförstördes
till tre fjärdedelar och 170 djur
räddades ut ur byggnaden. Fy-
ra djur avled eller avlivades till
följd av branden.

I den olycksutredning med
fokus på räddningsinsatsen

**Spridning till intilliggande byggnad med 250 djur kunde förhin-
dras, ur brandbyggnaden räddades 170 djur vid ladugårdsbran-
den på Gotland.**

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

som Anders Buskas vid Rädd-
ningstjänsten Gotland ge-
nomfört, framkommer några
intressanta områden.

Utredningen berör områ-
den som utlarmning, samband
och stöd från räddningscen-
tral Mitt, vilket fungerat bra
så när som på att utsedd bryt-
punkt var alldeles för liten. Att
det tidigt larmades ut mycket
resurser var avgörande för att
lyckas med att begränsa ska-
deutvecklingen.

Organisation- och ledning,
upplevdes inledningsvis som
ostrukturerad med otydliga
roller. Sannolikt påverkades
detta av det stressade läget.

Lägesuppföljning i led-
ningsfordon försvårades av
kraftigt snöfall, vilket slutli-
gen omöjliggjorde plottnig
på whiteboard.

Inom området arbetsmiljö be-
lystes svårigheten att följa det
lokala rökdykarreglementet,
då gränsdragningen mellan
självskydd och rökdykning
var otydlig.

Möjligheten att vattenför-
sörja försvårades med anled-
ning av dåligt utmärkta brand-
poster.

Utredaren konstaterar även
att det finns flertalet bra och
viktiga kompetenser inom
Rib-personalen, exempelvis

djurvana, vilket man kan till-
varata ännu bättre i framtiden.

Slutligen konstateras att det
skulle finnas ett värde i att ut-
veckla samverkan med andra
verksamheter inom region
Gotland, som miljö- och djur-
skydd, i syfte att inventera och
insatsplanera de större djur-
hållarna på Gotland.

Den samlade bilden ger att
utifrån förutsättningarna att
det tidigt var en utvecklad
brand, bedöms insatsen i det
stora fungerat och de mål som
räddningsledaren tidigt satte
uppfylldes.

MATTIAS SJÖSTRÖM

5

ERFARENHETER

- Förbättra möjligheten till ti-
digt operativt ledningsstöd.
- Utbilda och öva mer kring
uppbyggnad av skade-
platsorganisation.
- Anpassa ledningsfordonen
för att kunna verka funktio-
nellt även under snöfall.
- Förtydliga arbetet ute i sek-
torerna kring uppföljning,
kommunicering av skyddsni-
våer.
- Förbättra skyltning av
brandposter.

Erfarenheter

Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Er-
farenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskick-
ade till MSB, samt egna arbeten. De tar gärna emot synpunkter och
tips.
Du kan även kontakta MSB på e-post: olycksutredning@msb.se
Undersökningarna på nätet: [www.msb.se/sv/verktyg--tjanster/
olycksutredningar-fran-kommuner/](http://www.msb.se/sv/verktyg--tjanster/olycksutredningar-fran-kommuner/)

Kontakt

Anna
Andersson Carlin

anna.anderssoncarlin@msb.se

Mattias
Sjöström

mattias.sjostrom@msb.se

Ökad beredskap kring kärnkraftverken

För att öka beredskapen och snabbt kunna varna allmänheten vid en kärnkraftsolycka införs nya beredskaps- och planeringszoner runt kärnkraftverken. Lärdomarna kommer bland annat från Fukushima.

Den 1 juli införs de nya beredskaps- och planeringszonerna runt Sveriges kärnkraftverk Ringhals, Forsmark och Oskarshamn. Detta i enlighet med den nya förordningen om skydd mot olyckor som regeringen beslutade om 2020.

– Vi har utgått från ett utsläpp och förlopp som motsvarar ett tänkt värsta fall för en olycka i en svensk kärnkraftsreaktor, berättar Jan Johansson på Strålsäkerhetsmyndigheten.

Förändringarna består bland annat av en ny, inre beredskapszon med en radie på fem kilometer från anläggningen.

Den nuvarande inre beredskapszonen byter namn till

yttre beredskapszonen och utökas från 15 till 25 kilometer. Nuvarande indikeringszonen byter namn till planeringszon och utökas från 50 till 100 kilometer.

– I zonerna för beredsskyddsåtgärder som kan bli aktuella om det skulle inträffa en kärnkraftsolycka. Det handlar i första hand om utrymning, inomhusvistelse och intag av jodtabletter, säger Jan Johansson.

Under våren började det skickas ut jodtabletter och information till allmänhet, verksamheter och företag runt kärnkraftverken.

I planeringszonen sker ingen förhandsutdelning av jodtabletter, men det ska finnas planer för att vid en olycka kunna göra strålningsmätningar för att bedöma om insatser behövs.

För MSB:s del har ansvaret legat på att upphandla materiel för att kunna bygga ut varningssystemen; utomhusvarningssystemet Hesa Fredrik samt ett inomhussystem i form av en förprogrammerad

Varningssystemet Hesa Fredrik ska byggas ut.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

radiomottagare som påminner om en klockradio. Den sistnämnda ska delas ut till boende med start 2023, i första hand till personer i de nya delarna av beredskapszonerna. Steg två blir att ersätta den äldre generationens radiomottagare hos de som har en sådan.

När det gäller Hesa Fredrik hoppas man installationen är klar under 2022.

I och med de nya zonerna

kommer Sverige ha infört de senaste rekommendationerna om hur en effektiv beredskap för kärnkraftsolyckor ska utformas.

– Med det tar Sverige del av både den senaste internationella utvecklingen inom beredskapsområdet och erfarenheter från tidigare olyckor, inklusive den i Fukushima, säger Jan Johansson.

MARIA HANSEN

Stora brister i it-säkerhet

Bara en av fem samhällsviktiga verksamheter har i dag ett heltäckande verksamhetsskydd för att motverka inre och yttre hot. Det visar undersökningen Svenskt säkerhetsindex.

Den vanligaste bristen är att det saknas en fungerande och implementerad policy kring informationssäkerhet. Färre än hälften (47 procent) av de 200 kartlagda verksamheterna möter det kriteriet.

Resultaten visar också att 23 procent missar att utvärdera och uppdatera sin it-säkerhet regelbundet.

Dessutom arbetar endast 40 procent systematiskt och heltäckande med riskhantering.

Fler än åtta av tio anser att man definitivt skulle kunna vidta ytterligare åtgärder kopplat till antingen informations-säkerhet, personalsäkerhet eller fysisk säkerhet. Störst behov ser man inom informationssäkerhet, där 73 procent menar att man skulle kunna göra mer.

Inte ens fyra av tio anser att det finns tillräckligt med kompetens i organisationen gällande verksamhetsskydd.

STATISTIK

Jämställdhet

Andelen kvinnor i operativ räddningstjänst ökar, även om det inte går i en rasande takt.

2020 var kvinnorna 7 procent av andelen brandmän, både hel- och deltid, visar statistik från MSB.

Andelen kvinnor är fler inom deltid, 7,7 procent jämfört med 6 procent för heltid.

Döda i bränder

Antal döda i bränder visar en vikande trend.

Under 2021 omkom preliminärt 79 personer.

De fyra senaste åren har siffrorna legat under 90 per år, tidigare var det oftast över 100 per år som dog i bränder.

I början av 2000-talet var antalet döda i bränder fler än dubbelt så många per miljoner invånare, jämfört med 2021.

Det är oftast män som kommer i bränder, 2011-2020 var det män som drabbades i nästan två tredjedelar av fallen.. Män i åldern 45-79 är de som drabbas oftast. Ungefär fem av sex dödsbränder inträffade de åren i bostäder.

Den vanligaste kända orsaken var rökning, som stod för minst en fjärdedel. Det är numera ovanligt att barn omkommer i bränder.

Deltid				Heltid			
år	kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt	alla
2007	338	10 392	10 730	60	5 063	5 123	15 853
2008	384	10 435	10 819	76	5 059	5 135	15 954
2009	392	10 410	10 802	91	4 935	5 026	15 828
2010	445	10 468	10 913	118	4 774	4 892	15 805
2011	484	10 433	10 917	146	5 142	5 288	16 205
2012	505	10 091	10 596	152	4 881	5 033	15 629
2013	537	10 067	10 604	170	4 842	5 012	15 616
2014	554	10 153	10 707	186	4 725	4 911	15 618
2015	616	10 035	10 651	195	4 711	4 906	15 557
2016	635	10 050	10 685	218	4 625	4 843	15 528
2017	689	9 866	10 555	251	4 630	4 881	15 436
2018	757	9 936	10 693	270	4 733	5 003	15 696
2019	824	9 875	10 699	283	4 687	4 970	15 669
2020	836	10 011	10 847	303	4 748	5 051	15 898

Döda i bränder				
År ▼	dödsbränder	döda	per milj inv	i annat än byggnad
1999	114	127	14,4	26
2000	122	128	14,4	12
2001	137	154	17,3	17
2002	146	158	17,7	21
2003	142	162	18,1	29
2004	89	94	10,5	21
2005	123	126	14,0	36
2006	105	110	12,1	22
2007	112	127	13,9	21
2008	110	116	12,6	16
2009	111	124	13,3	12
2010	123	130	13,9	9
2011	96	102	10,8	14
2012	90	103	10,8	6
2013	86	96	10,0	11
2014	73	81	8,4	9
2015	92	108	11,0	15
2016	101	105	10,6	19
2017	104	107	10,6	9
2018	68	69	6,8	5
2019	74	76	7,4	10
2020	83	89	8,6	8
2021	73	79	7,6	iu

Skogsbrandsbevakning med flyg upptäcker fem procent av bränderna

■ Skogsbrandsbevakning med flyg upptäcker ungefär fem procent av alla skogsbränder.

Det visar en utvärdering som MSB gjort.

De allra flesta bränderna, 92 procent, upptäcks av allmänheten. Resterande tre procent upptäcker flyget efter dirigering.

Utvärderingen kan inte dra några slutsatser om verksamheten med skogsbrandsbevakande flyg är effektiv eller inte, eftersom man inte vet hur skogsbranden skulle utvecklats om flyget inte upptäckt

branden och den fått växa.

En aspekt i frågan är att kostnaderna för skogsbrandbevakande flyg fördubblats sedan 2008.

Det konstateras dock att skogsbrandsbevakningen med flyg framförallt är ett verktyg i glesbygden. Körsträckor är längre till bränder som upptäcks av flyget än till de som upptäcks av allmänheten.

Dessutom har räddningstjänster i glesbygd mindre styrkor än de i mer tätbefolkade områden.

Annonsera i Tjugofyra7

Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 55 kommer ut 3 oktober.

Annonbeställning: förhandsbokning senast 15 september, färdigt manus senast 22 september.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42 mm; 2 spalter 88 mm; 3 spalter 135 mm; 4 spalter 181 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

Bli en av oss!

Räddningstjänsten Strängnäs

söker heltidspersonal

Enhetschef med inriktning personalfrågor

Brandinspektör eller brandingenjör

Sista ansökningsdag: 2022-06-27

Mer information om tjänsterna finns på:
www.strangnas.se under fliken Lediga jobb

Dynamisk idyll
STRÄNGNÄS KOMMUN

Räddningstjänsten Karlstadsregionen söker

brandinspektör

till förebyggandeavdelningen

Läs mer på raddningkarlstad.se/jobb

**VI SÖKER EN MODIG OCH ENGAGERAD
MANAGEMENTKONSULT – MED FOKUS PÅ
KRISBEREDSKAP OCH CIVILT FÖRSVAR**

Välkommen att ta nästa steg och utforska vad det innebär att bygga samhällssäkerhet tillsammans med oss och våra kunder.

Läs mer om tjänsten här:
www.vergenta.com/jobba-hos-oss

VERGENTA

JÖNKÖPINGS
KOMMUN

NU SÖKER VI:

- ▶ **Avdelningschef**
för räddningstjänstens operativa verksamhet
- ▶ **Brandinspektör**
till Olycksförebyggande avdelningen
- ▶ **Brandman**
med tillsynsuppdrag

jonkoping.se/ledigajobb

BERGSLAGENS RÄDDNINGSTJÄNST SÖKER

BRANDINGENJÖRER OCH BRANDINSPEKTÖRER

Läs mer om tjänsterna på:
www.brt.se/karriar/lediga-tjanster

Följ oss på nätet **www.tjugofyra7.se**

Det gäller att vara på hugget om man ska nå långt inom timmersport. Ferry Svan läser virket för att ta sekundschnabba beslut om var nästa slag gör mest nytta.

FOTO: STIHL TIMBERSPORTS

Ferry Svan av rätta virket

■ Kombinerar proffssatsning med att vara brandman

Han förbrukar en långtradarlast med timmer om året.

Ferry Svan, 25, ska bli världsmästare i timmersport. Brandman är han redan.

■ – Jag behövde variation i vardagen. Brandmannayrket är väldigt utvecklande personlighetsmässigt, man får lära sig mycket om livet på ett personligt plan, säger Ferry Svan.

Han arbetade tidigare i skogen, körde skogsmaskin och tog hand om timmer. Nu lever han på att förstöra timmer.

Timmersportsproffset har vunnit junior-VM, två NM och varit fyra på VM. Nu är siktet inställt på NM i augusti och förhoppningsvis VM i Partille i oktober.

– VM har bara en deltagare per land. Bäste svensk i NM får VM-biljetten.

Timmersport, eller Stihl Timbersport som är det officiella namnet, startade i USA 1985. 2010 kom sporten till Sverige. Tävlingsarna har sex delmoment: tre med yxa, två med motorsåg och ett med handsåg. Allt avgörs på en tävlingsdag.

Ferry Svan tränar dubbla pass sex dagar i veckan. Hälften grenspecifikt, resten styrka och kondition. Hemma hos föräldrarna Gunde och Marie utanför Vansbro har det byggts en träningshall för att kunna gå loss på timmer året runt.

– Jag förbrukar timmer motsvarande ungefär en lastbil med släp varje år.

■ **Det du hugger sönder, blir det ved att elda med för mamma och pappa?**

– Ja, det räcker till grannarna också.

I tävlingar används alltid samma träslag, svarvat till fastställd dimension och kontrollerat fritt från kvistar och andra ojämnheter. I Sverige används asp, men vid internationella tävlingar i Europa är poppel det träslag som gäller. Till VM i Partille kommer därför en mängd poppelstockar köras upp från Belgien.

Ferry Svan är sin faders son och noga med detaljer. Det timmer han tränar med svarvas först ner till rätt grovlek. Och vad tror ni man gör om man heter Svan och inte hittar en passande svarv att köpa?

– Vi byggde en själva. Det tog tre månader, pappa jobbade nästan heltid.

■ **Ni är lite tusenkonstnärer?**

– Det kan man nog säga. Kan ingen göra det åt en får man göra det själv. Jag behövde en speciell svarv och en sådan fanns inte att köpa.

Ferrys proffskarriär är en familjeverksamhet. Mamma Marie står för träningsupplägget.

– Hon är väldigt tekniskt kunnig när det gäller kroppsrörelser och hur krafterna rör sig. I tävling är tekniken avgörande, förutsatt att man har en grundstyrka. Jag är ganska teknisk och har jobbat mycket med det.

Effektivitet i tävling handlar mycket om att läsa virket, se var nästa slag gör mest nytta.

– Det ska ske inom en sekund, och efter ett slag måste du veta var nästa ska sitta. Det gäller att ligga steget före.

Förutom mästerskap finns också inbjudningstävlingar och shower som är en del av försörjningen.

Australien och Nya Zeeland är de mest framstående länderna i sporten och vintertid tillbringar Ferry en hel del tid i Australien för att i ett behagligt klimat kunna träna effektivt.

Men Ferry insåg att han behövde mer att hänga upp livet på än timmersport. För ett och ett halvt år sedan anslöt han till Norra Dalarnas station hemma i Vansbro och är nu färdigutbildad deltidsbrandman, lastbilskörkort hade han sedan tidigare.

– Jag är väldigt intresserad sedan jag gick ur skolan, men inte trott att det funkar med det jag gör. Det gör det. När jag har beredskapsvecka kan jag planera in en träningsvecka på hemmaplan.

■ **Vad lockade med att bli brandman?**

– Jag är väldigt tekniskt intresserad, och det är mycket sånt i räddningstjänsten. Man måste alltid vara beredd, ha allt iordningställt. Och känslan av uppskattning efter en insats är tillfredsställande, fast själva händelsen inte är det.

Motorsågar och yxor är en del av räddningstjänstens verktyg.

■ **Är det du som ser till att de är välslipade?**

– Nja, har inte använt dem än. Men jag kanske får göra en översyn, se så allt är tipptopp...

PER LARSSON